

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**MEDENİ KANUN'UN KABULÜNDEN SONRA
İMAM NİKAHI, MEHİR VE POLİGAMİ UYGULAMALARININ
HUKUK SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Serdar TUNÇ

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Aralık 2019**

MEDENİ KANUN'UN KABULÜNDEN SONRA
İMAM NİKAHI, MEHİR VE POLİGAMİ UYGULAMALARININ
HUKUK SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Serdar TUNÇ

KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim Erol KOZAK

Konya
Aralık 2019

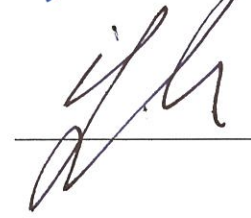
KABUL VE ONAY

Öğrenci Serdar TUNÇ tarafından hazırlanan “Medeni Kanun’un Kabulünden Sonra İmam Nikahı, Mehir ve Poligami Uygulamalarının Hukuk Sosyolojisi Açısından İncelenmesi Konya Örneği,1930-1938” başlıklı bu çalışma, 19 Aralık 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hikmet TÜLEN
KTO Karatay Üniversitesi

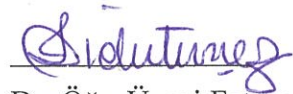
Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim Erol KOZAK
KTO Karatay Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç Dr. Nuran KOYUNCU
Necmettin Erbakan Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Didem TUNÇEZ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay en fazla 6 ay ertelenmiştir.²

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.^{3,4}

19 Aralık 2019

Serdar TUNÇ

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuraları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Prof. Dr. İbrahim Erol KOZAK danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

19 Aralık 2019

Serdar TUNÇ

TEŐEKKÖR

Bu çalıőmamıza baőladıđımız günden bu yana bilgisiyle bana vakit ayıran hocam Prof. Dr. İbrahim Erol Kozak'a, Mustafa Serhan Ően'e, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Abdölfettah AKİN'e teőekkörü bir borç bilirim.

Aralık, 2019

Serdar TUNÇ

ÖZET

Serdar TUNÇ

Medeni Kanun'un Kabulünden Sonra İmam Nikahı, Mehir ve Poligami

Uygulamalarının Hukuk Sosyolojisi Açısından İncelenmesi

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2019

1926 yılında yürürlüğe giren Türk Medenî Kanunu, Türk hukuk tarihinde çok büyük bir değişimi ifade etmektedir. Bu tarihe kadar tamamen şer'î hukuka dayanan Türk medenî hukuku, artık laik bir hüviyete bürünmüştür. Bu durum, eski hukuk normları çerçevesinde oluşmuş toplumsal pratiklerle, yeni hukukun inşa etmeye çalıştığı düzen arasında birtakım tezatlar ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, 1926'da kabul edilen Türk Medenî Kanunu'na göre meşru sayılmayan imam nikahı, mehir ve poligami konularında yeni yasanın mevcut hukuk kültürüyle diyalogu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Medeni Kanun, Adliye Arşivleri, Konya

ABSTRACT

Serdar TUNÇ

Investigation Of Religion Marriage, Bride Price And Polygami Practices After The
Acceptance Of Civil Law In Terms Of Law Sociology

Master Thesis

Konya, 2019

The Turkish Civil Code, which entered into force in 1926, represents a great change in Turkish law history. Turkish civil code based on purely Shari'a law till that date has turned into a secular identity. This has created some contradictions between the social practices that were built around the old legal norms and the order in which the new law tried to build. In this study, it is tried to determine the dialogue between the new law and the current legal culture on religion marriage, bride price and polygamy which are not considered legitimate according to the Turkish Civil Code adopted in 1926.

Keywords

Civil Code, Courthouse Archives, Konya

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2.İSVİÇRE’DE MEDENİ HUKUKU KANUNLAŞTIRMA SÜRECİ VE TÜRKİYE’DE MEDENİ KANUN RESEPSİYONU	4
2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TANIMLAR.....	4
2.1.1. Resepsiyon Kavramı	4
2.1.2. Resepsiyon Çeşitleri.....	5
2.1.2.1. Yapısal Resepsiyon.....	5
2.1.2.2. Külli Resepsiyon.....	5
2.1.3. Resepsiyon Nedenleri.....	5
2.1.3.1. Toplum Hukuk Yoluyla Değişirme İsteği	5
2.1.3.2. Dış Baskıların Etkisi	6
2.1.4. Kanunlaştırma Kavramı	6
2.2. İSVİÇRE’ DE MEDENİ HUKUKUN KANUNLAŞTIRILMASI	8
2.2.1. Genel Olarak	8
2.2.2. İsviçre Medeni Kanunu’nun Hazırlanması ve Kabulü.....	9

2.3. MEDENİ KANUN’UN KABULÜNDEN ÖNCE TÜRK AİLE HUKUKUNA İLİŞKİN KANUNLAŞTIRMA HAREKETLERİ.....	10
2.3.1. Tanzimat Dönemi Kanunlaştırma Hareketleri	10
2.3.2. Tanzimat ile Hukuk-ı Aile Kararnamesi Arası Dönem	11
2.3.3. Hukuk-ı Aile Kararnamesi.....	12
2.4. “TÜRK HUKUK DEVRİMİ” VE MEDENİ KANUNUN KABULÜ	14
2.4.1. 1926 Medeni Kanun’un Kabulünden Önce Kurulan Komisyonlar.....	14
2.4.1.1. 1923 Aile Kanunu Tasarısı	15
2.4.1.2. 1924 Aile Kanunu Tasarısı	15
2.4.2. Türk Medeni Kanunu’nun Hazırlanması ve Kabulü.....	16
3.1926 MEDENİ KANUN RESEPSİYONUNUN TOPLUMSAL ETKİLERİNİ GÖSTEREN BİR KAYNAK OLARAK MAHKEME KAYITLARI.....	18
3.1. GENEL OLARAK.....	18
3.2. “İMAM NİKAHI”.....	19
3.2.1. Genel Olarak	19
3.2.2. Osmanlı Devleti’nin Evlenmeye Müdahalesi	21
3.2.3. Medeni Kanun ve Resmi Nikah Uygulaması.....	21
3.2.4. Konya Mahkeme Kayıtlarında “İmam Nikahı” ile İlgili Bulgular (1930-1938)...	23
3.3. “MEHİR”... ..	27
3.3.1. Genel Olarak	27
3.3.2. Osmanlı’da “Mehir” Konusunda Getirilen Hukuki Sınırlamalar.....	29
3.3.3. Medeni Kanun’un Kabulünden Sonra “Mehir” Uygulamaları	30
3.3.4. Konya Mahkeme Kayıtlarında “Mehir” ile İlgili Bulgular (1930-1938).....	30

3.4. “POLİGAMİ”	33
3.4.1. Genel Olarak	33
3.4.2. İslam’da Çok Evlilik (Teaddüd-i Zevcat)	36
3.4.3. Osmanlı’da Çok Eşliliğin Sınırlandırılması	36
3.4.4. Medeni Kanun ve Monogami (Tek Eşlilik) Prensibi	37
3.4.5. Konya Mahkeme Kayıtlarında “Poligami” ile İlgili Bulgular (1930-1938)	38
4. SONUÇ	42
KAYNAKLAR..	45
ÖZGEÇMİŞ	52
EKLER	53
KONYA 1. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ KARARLARI	53
1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1154, Karar No: 796, Karar Tarihi: 23.10.1930.	53
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1227, Karar No: 178, Karar Tarihi: 01.03.1931.	54
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1043, Karar No: 133, Karar Tarihi: 12.02.1930.	55
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 31, Karar No: 298, Karar Tarihi: 28.03.1931.	56
1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1094, Karar No: 1070, Karar Tarihi: 23.12.1930. ...	57
1938 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 264, Karar No: 239, Karar Tarihi: 25.03.1938.	58
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 302, Karar No: 340, Karar Tarihi: 30.04.1937.	59
1938 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 248, Karar No: 188, Karar Tarihi: 04.03.1938.	60
1938 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 109, Karar No: 455, Karar Tarihi: 01.07.1938.	61
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 275, Karar No: 501, Karar Tarihi: 22.03.1931.	62
1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 999, Karar No: 237, Karar Tarihi: 27.03.1930.	63
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 887, Karar No: 863, Karar Tarihi: 08.12.1937.	64
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 362, Karar No: 460, Karar Tarihi: 16.06.1937.	65

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 531, Karar No: 517, Karar Tarihi: 08.07.1930.	66
1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1140, Karar No: 963, Karar Tarihi: 30.11.1930.	67
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 532, Karar No: 487, Karar Tarihi: 29.06.1937.	68
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 259, Karar No: 207, Karar Tarihi: 09.03.1931.	69

KISALTMALAR

BGK. : Büyük Genel Kurul

bkz. : bakınız

C. : Cilt

m. : madde

No. : Numara

S. : Sayı

s. : Sayfa

YIBHGK. : Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu

yy. : Yüzyıl

1. GİRİŞ

Türk hukuk tarihinde radikal bir değişimi temsil eden İsviçre Medeni Kanunu'nun resepsiyonunu, Tanzimat dönemi hukuk reformu çabalarından ayıran en önemli özellik, Tanzimat'ın düalist hukuk yaklaşımından kesin şekilde vazgeçilmiş olması, batılı yasaların hukukun toplum mühendisliğinin bir aracı olarak kullanılması olmuştur.⁵ Hukuk yoluyla toplumsal yapıyı değiştirmeden bahsedebilmek için hukuksal değişme ile geleneksel uygulamalar arasındaki etkileşimi göz önünde bulundurmaya icap etmektedir.⁶ Nitekim siyasi iktidar eliyle değiştirilen yasaların toplum tarafından benimsenmesi ve uygun hukukçu kadrolar yardımıyla derinleştirilmesi ile meşruluğunu temin etmesi mümkün olmaktadır.⁷

Hukuk yoluyla toplumsal sorunların çözülmesi veya toplumsal yapının değiştirilmesi hususunda toplumdan veya siyasi iktidardan kaynaklanan hukuki veya siyasal taleplerin varlığı gerekmektedir. Bu değişim talebi belirtilenlerin sadece birinden gelse dahi, bu talepten sonra sosyal ve siyasal koşullar farklılaşmaya başlamaktadır. Diğer tarafın da kendi algılamasına uygun bir değişme talebiyle buna mukabele etmesiyle, dar anlamda hukukun da sınırlarını aşan bir değişme sarmalı ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamızın hareket noktasını, 1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu'nun resepsiyonu ile siyasi iktidarın yukarıdan aşağıya doğru gerçekleştirdiği değişim hamlelerine, toplumun ne derece karşılık verdiği sorusu oluşturmaktadır. Ancak çalışmada, Türk hukuk tarihi açısından köklü bir dönüşümü ifade eden 1926 Medeni Kanunu'nun kapsayıcı bir analizini yapma iddiası söz konusu değildir. Sadece 1930'lu yıllar Konya mahkeme kayıtlarından tespit edebildiğimiz bazı noktalara odaklanılmıştır.

⁵ Medeni Kanun'un kabulünde dönemin Adliye Vekili Mahmut Esat Bozkurt'un sözleri bu durumu kanıtlar niteliktedir: "*Türk ihtilalinin kararı, batı medeniyetini kayıtsız şartsız kendisine mal etmek, benimsemektir. Bu karar o kadar kesin bir azme dayanmaktadır ki, önüne çıkacaklar, demirle, ateşle yok edilmeğe mahkumdurlar. Bu prensip bakımından, kanunlarımızı oldukları gibi batıdan almak zorundayız. Böylelikle, Türk ulusunun iradesine uygun harekette bulunmuş olacağız. Keyif ve isteklerimize değil, milletimizin dileklerine göre iş başarmağa borçluyuz...*", bkz. Bozkurt, Mahmut Esat, "Türk Medeni Kanunu Nasıl Hazırlandı?", Medeni Kanun'un XV. Yıldönümü İçin, İstanbul, 1944, s.11.

⁶ Güriz, Adnan/ Benedict, Peter, Türk Hukuku ve Toplumuna Üzerine İncelemeler, Türkiye Kalkınma Vakfı Yayınları, Ankara, 1974, s. XV.

⁷ Özcan, Mehmet Tefvik, Hukuk Sosyolojisine Giriş, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 221.

Bu bağlamda çalışmamızın birinci bölümünde, “resepsiyon” ve “kanunlaştırma” kavramları açıklandıktan sonra, İsviçre’de Medeni Hukukun kanunlaştırılması süreci ortaya konulmuştur. Ayrıca Tanzimat’tan itibaren Türk aile hukukuna ilişkin kanunlaştırma hareketleri ve 1926 Türk Medeni Kanunu’nun İsviçre Medeni Kanunu’ndan resepsiyonu incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise Medeni Kanun’un radikal bir biçimde değiştirme amacına yönelmiş olduğu aile hukuku alanında yerleşmiş dini ve geleneksel uygulamalar olan “imam nikahı”, “mehir” ve “poligami”⁸ konuları hakkında kısaca bilgi verildikten sonra söz konusu uygulamaların Türk hukukundaki gelişimi incelenmiştir. Ayrıca, 1930, 1931, 1937 ve 1938 yıllarına ait evliliğin ve boşanmanın tescili, miras, boşanma ve nafaka gibi Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin görev alanına giren her türden davaya ilişkin yüzlerce kayıt, Konya şer’iyye sicilleri ile birlikte mukayeseli olarak değerlendirilerek, “imam nikahı”, “mehir” ve “poligami” konularında yeni yasanın mevcut hukuk kültürüyle diyalogu tespit edilmeye çalışılmıştır.

İnceleme imkânı bulduğumuz Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin, 1930’lu yıllara kadar uzanan arşiv dosyalarına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Mahkeme arşivinde, söz konusu dönemde kayıt altına alınmış olan dava kararları mevcuttur. Dava dosyaları tasnif edilmemiş bir biçimde çuvallar içinde muhafaza edilmektedir. Davalara ait kararlar ise, yıllara göre oluşturulan karar klasörleri içinde tasnif edilmiş ve korunmuştur. Karar klasörlerindeki evraklar, mahkemelerde görülen her bir davayla ilgili özet bilgiler içermektedir. Davanın konusu, tarafların iddia ve savunmaları, tanık ifadeleri, deliller ve bilirkişi raporları gibi davaya ilişkin her türlü bilgi, her bir davanın sonunda, kararla birlikte özet olarak kayıt altına alınmış ve hâkim tarafından imzalanıp mühürlendikten sonra arşivlenmiştir.

Bu çalışmada, 1930’lu yıllarda “imam nikahı”, “mehir” ve “poligami” ile ilgili Konya Asliye Hukuk Mahkemesi kararlarını söz konusu döneme ait istatistiksel olarak ölçülebilir bir toplumsal veri haline dönüştürebilmek amaçlanmıştır. Konya Adliye Arşivi’nden temin edilen 1930, 1931, 1937 ve 1938 yıllarına ait karar dosyalarının tematik olarak

⁸ Bu çalışmada “poligami” (çok eşlilik) kelimesi “poligini”(çok karılık) anlamında kullanılmaktadır.

tasnif edildiği ve içerik analizine tâbi tutulmaya çalışıldığı bu incelemeyle ayrıca Türkiye'nin yakın dönemiyle ilgili hukuk sosyolojisi çalışmalarında kaynak olarak kullanılabilir adliye arşivlerinin önemine de dikkat çekilmiş olacaktır.

2. İSVİÇRE'DE MEDENİ HUKUKU KANUNLAŞTIRMA SÜRECİ VE TÜRKİYE'DE MEDENİ KANUN RESEPSİYONU

2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TANIMLAR

2.1.1. Resepsiyon Kavramı

Latince, “*almak, kabul etmek*” anlamlarına karşılık gelen “*recipere*” mastarından türetilmiş “*reception*” kavramı, bir toplumun yabancı bir toplumun hukuki mevzuatını kabul ederek benimsemesi olgusunu ifade etmektedir.⁹ Bu kavram, Türk hukuk literatüründe “*iktibas*” kelimesi ile karşılanmaktadır. Ancak “*seçerek almak*” manasına gelen “*iktibas*” kelimesi, resepsiyon kavramını tam olarak karşılamamaktadır.¹⁰

Resepsiyonla farklı coğrafi, ekonomik ve sosyal şartlardaki yabancı bir toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan ve geliştirilen hukuki kurum, kavram veya olgular, bir başka toplum tarafından kabul edilmektedir. Dolayısıyla yabancı kaynaklı hukuk kuralları bu yol ile bir ülkenin yerel hukuk mevzuatını oluşturmaktadır.¹¹ Ancak resepsiyon yoluyla kabul edilen sadece bazı yabancı hukuk normları değildir. Resepsiyon yapan ülkenin, kanunun alındığı ülkeye hukuk felsefesi, sosyolojisi ve tekniği bakımından bir ölçüde bağlılığı söz konusudur. Zira resepsiyon, yabancı bir hukuk sistemini benimsemeyi amaçlayan bir süreci başlatan dönüm noktasıdır.¹²

⁹ Bozkurt, Gülnihal, *Batı Hukukunun Türkiye’de Benimsenmesi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1996, s. 6.

¹⁰ Ayiter, Ferit, “Yabancı Kanunların Alınması ve Milli Hukuk”, *Medeni Kanun’un XV. Yıldönümü*, İstanbul, 1944, s. 171.

¹¹ Özsunay, Ergun, “Yabancı Hukukun Benimsenmesi Yoluyla Bir Çağdaşlaşma Modeli: Kemalist Hukuk Devrimi Üzerine Gözlemler ve Değerlendirmeler”, *Atatürk’ün Hukuk Devrimi İçinde*, İstanbul, 1983, s. 21.

¹² Bozkurt, s. 7.

2.1.2. Resepsiyon Çeşitleri

2.1.2.1. Yapısal Resepsiyon

Yapısal resepsiyon, yabancı bir kanunun çerçevesini oluşturan sistematığının, hukuki kurum ve kavramlarının alınarak, söz konusu kanunun içeriğini benimseyen ülkenin kendi sosyo-ekonomik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlemesidir. 1804 tarihli Code Civil'in, Portekiz, İspanya ve bazı Latin Amerika ülkeleri tarafından kabul edilmesinde bu model söz konusudur.¹³

2.1.2.2. Külli Resepsiyon

Yabancı bir hukuk sisteminin tümüyle alınmasına külli resepsiyon denir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi külli resepsiyon bir "hukuk devrimi" niteliği taşımaktadır. Külli resepsiyonla, benimseyen ülkenin hukuk sistemi ile birlikte, hukuki gelenek ve düşüncülerinde, hukuk öğretiminde ve hukukun düzenlediği sosyo-ekonomik yapısında da büyük değişimler meydana gelmektedir.¹⁴

Meiji döneminde Japonya'da ve Cumhuriyet sonrasında Türkiye'de gerçekleştirilen benimsemeler, külli resepsiyonun en karakteristik örneklerini oluşturmaktadır.¹⁵

2.1.3. Resepsiyon Nedenleri

Bazı hukuk tarihçileri tarafından "son 150 yılın en ürkütücü hukuk olayı" olarak nitelenen resepsiyonun nedenleri incelenirken, yabancı kanunu benimseyen ülkedeki resepsiyon öncesi durumun ve resepsiyonun itici gücünün dikkate alınması gerekmektedir. Resepsiyon faaliyetlerinin sebepleri, karmaşık, çeşitli ve çok yönlü olmakla birlikte, genel olarak iki ana noktada toplanmaktadır.¹⁶

2.1.3.1. Toplum Hukuk Yoluyla Değişirme İsteği

Resepsiyon faaliyetleri genel olarak, bir toplumun siyasal, ekonomik ve sosyal yapısını değiştirme isteğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Burada, siyasal iktidar tarafından sosyal mühendislik amacıyla hukukun rasyonel bir araç olarak kullanılmasından söz

¹³ Özsunay, s. 356-357.

¹⁴ Bozkurt, s. 14.

¹⁵ Özsunay, Ergun, Karşılaştırmalı Hukuka Giriş, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976, s.274.

¹⁶ Bozkurt, s. 8.

etmek mümkündür.¹⁷ Zira resepsiyon faaliyetinin karar mercii ve itici gücü siyasal iktidardır. Bu nedenle resepsiyon kavramı, siyasi bir programın parçası olarak da karşımıza çıkmaktadır.¹⁸

Gelenekselliği sürdürmek yerine modernleşmeye yönelen ve çağı yakalamak isteyen ülkelerde hukukun, siyasi, ekonomik ve sosyal dönüşümler için bir altyapı olarak kullanılmasından söz etmek mümkündür. Nitekim, Türk Medeni Kanunu'nun İsviçre'den resepsiyonunda dönemin Adliye Vekili Mahmut Esat Bozkurt'un sözleri bu durumu kanıtlar niteliktedir:

*“Türk ihtilalinin kararı, batı medeniyetini kayıtsız şartsız kendisine mal etmek, benimsemektir. Bu karar o kadar kesin bir azme dayanmaktadır ki, önüne çıkacaklar, demirle, ateşle yok edilmeğe mahkumdurlar. Bu prensip bakımından, kanunlarımızı oldukları gibi batıdan almak zorundayız. Böylelikle, Türk ulusunun iradesine uygun harekette bulunmuş olacağız. Keyif ve isteklerimize değil, milletimizin dileklerine göre iş başarmağa borçluyuz...”*¹⁹

2.1.3.2. Dış Baskıların Etkisi

Siyasi, askeri ve ekonomik yönden zayıf durumdaki ülkeler dış politikadaki baskı ve telkinlerle resepsiyon hareketine başvurabilmektedirler. Meiji döneminde, Amerika Birleşik Devletleri'nin baskısıyla Japon resepsiyonu ile Fransa'nın kendi medeni kanununun benimsenmesine yönelik uyguladığı baskılar sonucu Osmanlı Devleti'nde 19. Yüzyılda gerçekleştirilmeye çalışılan resepsiyon hareketleri buna örnek olarak gösterilebilir.²⁰

2.1.4. Kanunlaştırma Kavramı

Türkçe 'de kanunlaştırma kavramı iki anlamda kullanılmaktadır. Genel anlamda kanunlaştırma kavramı, hukuk kurallarının yazılı bir şekilde tespit edilmesi anlamına gelmektedir. Bu kavram Arapça 'da “taknîn”, İngilizcede “legislation” kelimeleri ile ifade

¹⁷ Özcan, Mehmet Tefik, s. 215.

¹⁸ Bozkurt, s. 10.

¹⁹ Bozkurt, s. 11.

²⁰ Bozkurt, s. 10.

edilmektedir. Dar anlamda kanunlaştırma ise, dağınık bir halde bulunan bütün hukuk kurallarının devlet otoritesi tarafından sistematik bir şekilde bir araya getirilmesi faaliyeti anlamına gelmektedir. Bu kavram için Arapça’ da “tedvîn”, İngilizce ‘de “codification” kelimeleri kullanılmaktadır.²¹

Konumuzla alakalı olan dar anlamda kanunlaştırma(tedvin) kavramı hakkında da farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımlardan ilkinde göre kanunlaştırma kavramı, önceden var olan hukuk ve örf-âdet kurallarının kanun içeriğinde yansıtılması faaliyetini ifade etmektedir. Bu tip kanunlaştırma hareketlerine Oniki Levha Kanununda ve 19. yüzyıl öncesindeki Osmanlı kanunnamelerinde rastlanmaktadır. Söz konusu kanunlaştırmalarda yeni bir içerik meydana getirilmeyip, sadece eski uygulamalar yazılı bir şekilde sistematik olarak saptanılmıştır.²²

Farklı bir yaklaşıma sahip olan Hıfzı Veldet Velidedeoğlu’na göre ise dar anlamda kanunlaştırma kavramı, “herhangi bir hukuk sahasını geniş, şümüllü ve tam surette tanzim eden büyük kanunlar konulmasıdır. Mesela medeni kanun, ceza kanunu gibi”.²³ Bu tanımlamada 19. yüzyıl kıta Avrupası hukuk sisteminin aldığı yeni formu ortaya çıkartan modern kanunlaştırma hareketinin esas alındığı görülmektedir. Bu yaklaşıma göre büyük ölçüde Fransız Code Civil çalışmasının öncülük ettiği modern anlamda kanunlaştırma hareketleri ile kadim kanunlaştırma faaliyetleri birbirinden ayrılmış bulunmaktadır.²⁴

Kanaatimizce, kanunlaştırma kavramını sadece 19. yüzyıl sonrasını ifade edecek şekilde tanımlamak eksik görünmektedir. Ancak Weber ‘in belirttiği “biçimsel ve içeriksel rasyonelleşme süreci”²⁵ sonunda ortaya çıkan 19. yüzyıl kanunlaştırma hareketlerinin hem bireyi hem de devleti dönüştürücü gücüne vurgu yapan Velidedeoğlu’nun kanunlaştırma tanımlaması, Türkiye gibi ülkelerdeki yaşanan kanunlaştırma hareketlerini kavrama hususunda daha açıklayıcı olacaktır.²⁶

²¹ Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, “Kanunlaştırma Hareketleri ve Tazminat”, Tanzimat I, Maarif Matbaası, 1940, s. 142; Bilge, Necip, Hukuk Başlangıcı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997, s. 57.

²² Aral, Vecdi, Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 95-96.

²³ Velidedeoğlu, s. 142.

²⁴ Özsunay, Ergun, Medeni Hukuka Giriş, Gürkay Matbaası, İstanbul, 1970, s.111.

²⁵ Weber, Max, Hukuk Sosyolojisi, Yarn Yayınları, İstanbul, 2014, s. 277.

²⁶ Ocakoğlu, Ömer Faruk, Kodifikasyondan Resepsiyona: Aile Hukukundaki Değişmeler ve Toplumsal Etkileri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2013, s. 142.

2.2. İSVİÇRE' DE MEDENİ HUKUKUN KANUNLAŞTIRILMASI

2.2.1. Genel Olarak

Her biri oldukça bağımsız birçok kantondan oluşan İsviçre'de Orta çağ boyunca Avrupa'daki diğer ülkelerde olduğu gibi çeşitli yerel hukuk sistemleri var olmuştur. Ülkenin siyasi ve coğrafi durumu ile halkının muhafazakarlığı sonucu her kantonun farklı geleceğe sahip bir hukuki yapısı oluşmuştur. Bu geleneksel ve tutucu zihniyet sebebiyle, Avrupa'nın diğer bölgelerinde derin etkiler yaratan Roma Hukuku'nun İsviçre'de önemli bir etkisi olmamıştır.²⁷

19. yüzyılda Avrupa'da meydana gelen kanunlaştırma hareketleri diğer devletlerde hukuki birliği sağlamaya yöneldiği halde, İsviçre'de halkın muhafazakarlığı sebebiyle kantonlar içi bir hareket olarak başlamıştır. Bütün İsviçre kantonlarının tabi olduğu medeni kanunun yürürlüğe girdiği 1912 yılından önce İsviçre'yi özel hukuk bakımından dört bölgeye ayırmak mümkündür:²⁸

1. *Fransız hukukunun etkisinde kalan kantonlar*: Fransızca konuşan batı ve güney İsviçre kantonları, Fransız Medeni Kanunu'nu yerel ihtiyaçlarına göre düzenleyerek kanunlaştırmışlardır.²⁹

2. *Bern grubuna giren kantonlar*: Bu kantonlar özel hukukun kanunlaştırılmasında Avusturya Medeni Kanunu'nu örnek almışlardır.³⁰

3. *Zürich grubuna giren kantonlar*: İsviçreli hukukçu Bluntschli tarafından yabancı bir kanunun etkisi altında kalmadan hazırlanan Zürich Medeni Kanunu benimsenmiştir. Ayrıca bu kanun 1912 İsviçre Medeni Kanunu'nun hazırlanmasında da etkili olmuştur.³¹

²⁷ Tekinay, Selahattin Sulhi, Medeni Hukuka Giriş Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987, s. 33; Oğuzman, Kemal/ Barlas, Nami, Medeni Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 20; Saymen, Ferit, Türk Medeni Hukuku C.I, Kenan Matbaası, İstanbul, 1948, s. 24.

²⁸ Schwarz, Andreas, Medeni Hukuka Giriş, Üniversite Kitabevi; İstanbul, 1942, s. 13-14; Tekinay, s. 33.

²⁹ Tekinay, s. 33.

³⁰ Tekinay, s.34.

³¹ Saymen, s. 25; Özsunay, Medeni Hukuka Giriş, s. 149.

4. *Kanunlaştırma yapmayan kantonlar*: İsviçre'nin en eski kantonları olan Schwyz ve Uri kantonları yerel örf ve âdet hukukunun uygulanmasına devam edip, kanunlaştırma yapmamışlardır.³²

İsviçre'de kantonal düzeyde kalan kanunlaştırma hareketleri, hukuk birliği düşüncesini geriletmeyip, geneli kapsayan kanunlaştırma hareketleri için bir hazırlık aşaması olmuştur. Ancak kantonların hukuki ve siyasi bağımsızlıklarını koruma istekleri, İsviçre'de özel hukukun birleştirilebilme yetkisinin Anayasa'da tanınmasını uzun süre engellemiştir.³³ Bununla birlikte 19. yüzyılın sonlarında Avrupa'da meydana gelen gelişmeler, hukuki birlik ve merkezileşme ihtiyacını oluşturmuştur. Yeni iletişim ve ulaşım araçları, kantonlar arasındaki sosyal ve ekonomik ilişkileri arttırmıştır. Kantonal düzeyde birbirinden farklı hukuk sistemlerine bağlı olan İsviçreliiler arasındaki hukuki uyumsuzluklarda hangi kanunun uygulanacağı hususu büyük zorluklar çıkarmaya başlamıştır.³⁴ Bu sebeplerle 1848 Anayasası'nda 1874 yılında yapılan bir değişiklikle özel hukukun bazı alanlarında Konfederasyon için kanun yapma yetkisi tanınmıştır. Böylece İsviçre'nin bütün kantonlarında yürürlüğe giren İsviçre Borçlar Kanunu 1881 yılında yürürlüğe konulmuştur.³⁵

2.2.2. İsviçre Medeni Kanunu'nun Hazırlanması ve Kabulü

Medeni hukukun bütünü kanunlaştırma yetkisinin Konfederasyona bırakılması fikri olgunlaşmış ve 1898 tarihli referandum ile 1874 Anayasası'nın 64. maddesine şu hüküm eklenmiştir: "Federasyon medeni hukukun diğer alanlarında da kanun koymaya yetkilidir."³⁶ Ancak İsviçre'de medeni kanun çalışmaları daha önceden başlamıştır. 1892 yılında Federal Adalet Bakanlığı, İsviçre Medeni Kanunu Öntasarısı'nı hazırlama görevini kanton hukuklarını çok iyi bilen hukuk tarihçisi Eugen Huber'e vermiştir.³⁷ 1886-1893 yılları arasında, kantonların özel hukuklarını karşılaştırmalı olarak incelediği dört ciltlik "İsviçre Özel Hukukunun Sistemi ve Tarihi" isimli büyük bir eseri tamamlamış olan Huber'in

³² Tekinay, s. 33.

³³ Oğuzman/Barlas, s. 21.

³⁴ Young, Walter, "Eugene Huber ve İsviçre Medeni Kanununun Ruhu (1849- 1923)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1, 1949, s. 163; Tekinay, 34.

³⁵ Oğuzman/Barlas, s.21; Saymen, s. 26; Tekinay, s. 34.

³⁶ Özsunay, Medeni Hukuka Giriş, s. 151.

³⁷ Oğuzman/Barlas, s. 21.

hazırlamış olduğu Öntasarı ise 1900 yılında yayınlanmıştır.³⁸ Öntasarı 31 kişilik büyük bir uzmanlar komisyonunda incelenerek son şeklini almış ve Adalet Bakanlığı'nca Federal Meclise sunulmuştur. 10 Aralık 1907'de Federal Meclisçe kabul edilen tasarı, 1 Ocak 1912 tarihinde yürürlüğe girmiştir.³⁹

İsviçre Medeni Kanunu, 19. yüzyılda Avrupa'da kanunlaştırılmış diğer medeni kanunlara göre farklı özellikler taşımaktadır. Çok açık ve sade bir dille yazılmış olan kanun sistematik bir plan doğrultusunda hazırlanmıştır. Ayrıca yabancı etkilerden uzak hazırlanan kanun muhafazakâr ve milli bir karakter taşımaktadır. 977 maddeden oluşan İsviçre Medeni Kanunu'nda, Alman Medeni Kanunu'ndan farklı olarak soyutlamalardan kaçınılmıştır. Kanunun diğer bir özelliği, kazuistik hükümler koymak yerine, hakimlere boşluk doldurma yetkisi vererek çeşitli müesseseleri ana hatları ile düzenlemiş olmasıdır.⁴⁰

2.3. MEDENİ KANUN'UN KABULÜNDEN ÖNCE TÜRK AİLE HUKUKUNA İLİŞKİN KANUNLAŞTIRMA HAREKETLERİ

2.3.1. Tanzimat Dönemi Kanunlaştırma Hareketleri

Tanzimat'tan önceki dönemlerde de Osmanlı Devleti'nde kanunlaştırma çalışmalarına rastlanmaktadır. Ancak bu hareketlerden hiçbiri 19. yüzyılın sonlarına doğru başlayan, belirli bir hukuk alanını sistematik ve ayrıntılı bir biçimde düzenleyen kanunlar yapmak şeklinde olmamıştır. Bu anlamda ilk kanunlaştırma hareketlerinin, Osmanlı'da Tanzimat ile başladığı söylenebilmektedir.⁴¹ Tanzimat döneminin kanun ve kanuna dayalı reform hareketleri fermanda şöyle ifade edilmektedir: "... Bundan böyle devlet-i aliyye ve memalik-i mahrusemizin hüsn-ü idaresi zımnında bazı kavanin-i cedide vaz' ve tesisi lazım ve mühim görülerek..." (Düstur, Birinci tertip, I, 4-5.)⁴² Fermanda da vurgulandığı üzere özellikle idari alanda istenen düzenlemeler hızlı bir şekilde hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

³⁸ Oğuzman/Barlas, s. 22.

³⁹ Saymen, s. 26.

⁴⁰ Oğuzman/Barlas, s. 23; Saymen, s. 27.

⁴¹ Velidedeoğlu, s. 165.

⁴² Gayretli, Mehmet, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kanunlaştırma Çalışmaları, Nizamiye Akademi, İstanbul, 2015, s. 146.

2.3.2. Tanzimat ile Hukuk-ı Aile Kararnamesi Arası Dönem

Tanzimat döneminde yapılan düzenlemeler ve kanunnameler özellikle idari alanla sınırlı olup, aile hukuku alanına geçememiştir.⁴³ Bu dönemde gerçekleştirilen hukuk reformlarının gerekçeleri, diplomatik temsil meselesine uyum ve dış ticaret uygulamaları olmuştur. Bu sebeple hukuki yapıdaki değişim bu alanlarda başlayıp ekonomik ıslahat nedeniyle idari mevzuata sıçramıştır.⁴⁴

Özellikle ceza hukuku ve ticaret hukuku alanlarında yapılan düzenlemeler daha sonra bunların temelini oluşturan medeni hukuk alanında da yeni ihtiyaçlar doğurmuştur.⁴⁵ Tanzimat 'tan itibaren alınan kanunların genellikle Fransız kökenli olmasının etkisiyle Ali Paşa, Fransız medeni kanununu kabul ettirmek isterken, Ahmet Cevdet Paşa öncülüğündeki muhafazakar grup, İslam dünyasının ilk medeni ve borçlar kanunu olan Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye 'yi hazırlamışlardır.⁴⁶ 16 kitaptan meydana gelen Mecelle 'de aile hukukuna ve şahıs hukukuna ait fasıllar düzenlenmemiştir. Günün koşulları açısından değerlendirildiğinde aile hukuku planlamasının Mecelle kapsamında gerçekleştirilememenin bazı sebepleri bulunmaktadır. Osmanlı toplumunun çeşitli din ve mezheplere sahip bir yapıda olmasından dolayı özellikle aile hukuku alanında herkesi kapsayacak bir kanun çıkarmanın zorluğu en önemli sebeplerden biri olarak görülmüştür.⁴⁷ Ayrıca aile hukuku alanında kanunlaştırmaya gidilmesinin acil bir ihtiyaç olmayışı da diğer bir sebep olarak değerlendirilebilir. Nitekim Osmanlı ailesi devrin sosyal ve ekonomik gelişmeleri karşısında henüz köklü bir değişikliğe uğramamıştır.⁴⁸

⁴³ Onar, Sıddık Sami, "Osmanlı İmparatorluğunda İslam Hukukunun Bir Kısımının Codification'u, Mecelle", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XX, 1955, s. 59.

⁴⁴ Ortaylı, İlber, Osmanlı Toplumunda Aile, Timaş Yayınları, İstanbul, 2018, s. 188.

⁴⁵ Fındıkoğlu, Ziyaüddin Fahri, "Aile Hukukumuzun Tedvini Meselesi", Eb'l-ula Mardin'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1944, s. 690-692.

⁴⁶ Ortaylı, s. 189.

⁴⁷ Cin, Halil, İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1988, s. 286; Aydın, Mehmet Akif, Osmanlı Aile Hukuku, Klasik Yayınları, İstanbul, 2018, s. 140.

⁴⁸ Fındıkoğlu, Ziyaüddin Fahri, İçtimaiyat: Hukuk Sosyolojisi, c. III, İstanbul, 1958, s. 242.

Değınilen sebeplerden ötürü Mecelle’de aile hukuku düzenlenmemiş olmakla birlikte Hukuk-ı Aile Kararnamesi’nin hazırlanmasına kadar geçen sürede devletin aile hukuku alanında bazı düzenlemeler yaptığı görölmektedir.⁴⁹ Bu düzenlemeler özetle şunlardır:

- a. 1844 tarihli ferman ile velinin kaçınması halinde, kadıların izniyle ergenlik çağındaki kızların evlenebilmesi düzenlenmiştir. Ayrıca bazı yerlerde başlık gibi usullerin terkedilmesi istenmiştir.⁵⁰
- b. 1874 tarihli fermanla mehir için üst sınır tayin edilmiştir. Tarafların mali durumlarına göre 100, 500, 1000 akçelik sınırlar belirlenmiştir.⁵¹
- c. 1881 tarihli Sicill-i Nüfus Nizamnamesi ile nikah akitlerine devletin müdahalesi düzenlenmiştir. Nizamnamenin 26. maddesine göre evlenmelerin ve boşanmaların imamlar ve ruhani reisler marifetiyle sicill-i nüfus memurluklarına bildirilmesi zorunluluğu getirilmiştir.⁵²
- d. 1884 tarihli şura-yı Devlet kararında, şer’iyye mahkemelerinden izinname almaksızın nikah kıyan imam hakkında savcılığa ihbarda bulunabilmesi ve cezalandırma yapılabilmesi için mahkeme tarafından bir madde belirlenmesi gereği üzerinde durulmuştur.⁵³
- e. 1916 tarihli irade-i seniyye ile gaiplik nedeniyle kadına tefrik talep etme hakkı düzenlemiştir.⁵⁴
- f. 23 Mart 1916 tarihli irade-i seniyye ile kadına kocasının cüzzam, akıl hastalığı ve bunların derecesinde bulunan hastalıklara yakalanması durumunda tefrik talep hakkı tanınmıştır.⁵⁵

2.3.3. Hukuk-ı Aile Kararnamesi

1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanıyla birlikte, İttihat ve Terakki Partisi imparatorluğun siyasi birliğini sağlamak amacıyla bir takım hukuki reformlara yönelmiştir. Tasarlanan hukuki reformlar arasında, yukarıda değindiğimiz bazı sebeplerden dolayı Mecelle ‘de

⁴⁹ Gayretli, s. 365.

⁵⁰ Cin, s. 287; Aydın, s. 146.

⁵¹ Aydın, s. 148.

⁵² Cin, s. 287; Aydın, s. 142.

⁵³ Cin, s. 289; Aydın, s. 145.

⁵⁴ Aydın, s. 154.

⁵⁵ Aydın, s. 155.

düzenlenmeyen aile hukukunun kanunlaştırılması yer almıştır.⁵⁶ Ayrıca 1914’ te başlayan I. Dünya Savaşı’nın sosyal ve ekonomik yapıda oluşturduğu derin etkiler, Osmanlı toplumunda yazılı bir aile kanunu ihtiyacını daha da arttırmıştır.⁵⁷ Bunun üzerine, tasarlanan hukukî reformları gerçekleştirmek amacıyla 1914 yılından itibaren “İhzarı Kavanin Komisyonları” kurulmaya başlanmıştır. Bu komisyonlardan biri olan Hukuk-ı Aile Komisyonu, Müslüman, Hristiyan ve Musevi aile hukuku esaslarını belirleyerek Hukuk-ı Aile Kararnamesini oluşturmuştur.⁵⁸

157 maddelik Hukuk-i Aile Kararnamesi hazırlandıktan sonra, Mecellenin neşir ve ila-
nındaki usul uyarınca, sadrazam ve parlamentonun oyuna baş vurulmaksızın, şeyhülislam
tarafından padişaha sunularak 8 Ekim 1917 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Bu sebeple,
söz konusu kararname şekli bakımından tam bir kanun sayılmamakla birlikte maddi yönden
tatbiki ve riyeti zorunlu olması itibariyle tam bir kanun niteliğine sahip olduğu kabul
edilmektedir⁵⁹

Osmanlı’da Hanefî mezhebi resmi mezhep olduğu halde, diğer mezheplerin de görüşle-
rinden yararlanarak eklektik bir yolla hazırlanan kararname, genel çerçevesi bakımından
İslam fihhına uygun olarak düzenlenmiş olmasına rağmen, bazı hususlarda büyük yeni-
likler getirmiştir. Nişanlanma kurumunun düzenlenmesi (madde 1,2,3), evlenecek erkek
ve kadın için belirli bir yaşı doldurmuş olma şartının getirilmesi (madde 4), akıl hastalı-
ğının evlilik engeli olarak düzenlenmesi (madde 9), evlenmeden önce ilan zorunluluğu
(madde 33), ve poligaminin sınırlandırılmasına (madde 38) yönelik maddeler bu yenilik-
lere örnek olarak gösterilebilmektedir.⁶⁰

1917 Hukuk-i Aile Kararnamesi ile aile hukukuna ilişkin bütün meseleler değil, sadece
evlenme ve boşanmaya ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Komisyon, nesep, vesayet, na-
faka ve mal rejimlerine ilişkin konuların düzenlenmesini savaş nedeniyle gerçekleştire-
memiştir.⁶¹

⁵⁶ Velidedeoğlu, s. 97.

⁵⁷ Fındıkoğlu, s. 703.

⁵⁸ Aydın, s. 165.

⁵⁹ Onar, s. 64.

⁶⁰ Bozkurt, s. 173.

⁶¹ Fındıkoğlu, s. 723.; Bozkurt, s. 174.

Bazı eksiklikleri olmakla birlikte önemli bir boşluğu dolduran ve aile hukuku alanındaki ilk kanun olan Hukuk-ı Aile Kararnamesi hem İslamcılarının hem de gayrimüslim ruhani reislerin şiddetli eleştirileri sonucu 19 Haziran 1919 tarihinde “Hukuk-ı Aile Kararnamesi’nin ilgasına ilişkin muvakkat kanun” ile yürürlükten kaldırılmıştır.⁶²

2.4. “TÜRK HUKUK DEVRİMİ” VE MEDENİ KANUNUN KABULÜ

1917 tarihli Hukuk Aile Kararnamesi yürürlükten kaldırıldıktan sonra aile hukuku alanında eski uygulamalara dönülmüştür. Ancak daha sonra bu alanda oluşan boşluğu dolduracak yeni bir kanun ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçları karşılamak, yeni kurulan Cumhuriyet idaresine düşmüştür. Türk Medeni Kanunu 1926’da kabul edilinceye kadar yeni aile kanunu için 1923 ve 1924 yıllarında iki teşebbüs olmuştur. Bu teşebbüsler yeni bir kanunun yürürlüğe girmesiyle sonuçlanmasa da Cumhuriyet idaresinin hukuka bakışını ve zihniyet değişimini göstermesi bakımından incelenmesi gerekmektedir.⁶³

2.4.1. 1926 Medeni Kanun’un Kabulünden Önce Kurulan Komisyonlar

1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanununun 7. maddesi⁶⁴ ile yeni devletin hukuki yapısı ile ilgili prensipler düzenlenmiştir. Madde metninden anlaşıldığı gibi yeni Türk devleti de hem İslam hukukundan hem de batı hukukundan yararlanarak, Tanzimat dönemi kanunlaştırmalarında olduğu gibi eklektik bir yöntem izleyecektir.⁶⁵ Bunun için, 1923 yılında Adliye Vekaleti tarafından bazı komisyonlar kurulmuş ve bunlara eski kanunların zamanın ihtiyaçlarına uygun olarak değiştirilmesi ve yenilenmesi görevi verilmiştir.⁶⁶ Bu komisyonlar; Mecelle Vacibat Komisyonu, Mecelle Ahval-i Şahsiyye Komisyonu, Usul-i Muhakemei Hukukiyye ve Şer’iyye Komisyonu, Ticaret-i Bahriye ve Berriye Komisyonu, Usul-ü Muhakemat-ı Cezaiye Komisyonu ve Kanun-u Ceza Komisyonudur.⁶⁷

⁶² Aydın, s. 197; Bozkurt, s. 174.

⁶³ Gayretli, s. 381.

⁶⁴ “Ahkam-ı şer’iyyenin tenfizi, umum kavaninin vaz’ı, ta’dili, feshi ve muhade ve sulh akdi ve vatan müdafaası gibi hukuk-ı esasiye Büyük Millet Meclisi’ne aittir. Kavanin ve nizmatın tanziminde muamelat-ı nasa erfak ve ihtiyacat-ı zamana evfak ahkam-ı fihkiyye ve hukukiyye ile adab ve muamelat esas ittihaz kılınır.”

⁶⁵ Aydın, s. 207.

⁶⁶ Özsunay, Yabancı Hukukun Benimsenmesi, s. 25.

⁶⁷ Aydın, s. 208.

2.4.1.1. 1923 Aile Kanunu Tasarısı

Adliye Vekaleti tarafından kurulan komisyonlardan aile hukukuna ilişkin çalışma yürütecek olan Mecelle Ahkam-ı Şahsiyye Komisyonu ilk toplantısını 2 Mayıs 1923'te yapmıştır. Komisyon oldukça muhafazakâr bir anlayışla çalışarak 1917 Hukuk-ı Aile Kararnameğine çok yakın bir tasarı hazırlamıştır. Hazırlanan tasarı 30 Aralık 1923'te adliye vekili Seyit Bey tarafından meclise sunulmuştur.⁶⁸ Söz konusu taslak Adliye ve Şer'iyecümenlerinin kısmi değişiklikleri sonucunda kanunlaşması için sırasını beklerken 3 Nisan 1924 tarihinde yeni adliye vekili Necati Bey tarafından tekrar görüşülmesi gerekçesiyle vekalet adına geri çekilmiştir.⁶⁹

2.4.1.2. 1924 Aile Kanunu Tasarısı

19 Mayıs 1924'te yeniden kurulan Ahkam-ı Şahsiyye ve Vacibat Komisyonlarının çalışma usulü hakkındaki talimatname şu prensipleri içermektedir:

*“Tedvin edilecek kavanin tamamen asri bir devlet mefhumat ve esasat-ı adliyesiyle azami bir tatabuku haiz olması ve memleketin ihtiyacatı nazardan dur tutulması gerekmektedir. Bu maksadın istihsali için gerek mevzuat-ı hazırardan gerekse bilcümle yüksek medeniyeti temsil eden garb milletleri asar ve kavanin-i mütekamilesinden icab eden bilcümle esaslar ahz ve istinbat olunmalı ve tahsisen ticaret kanunu için beynelmilel örf ü adet asla ihmâl olunmamalıdır.”*⁷⁰

Talimatnameden, hazırlanacak kanunların çağdaş bir devletin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmasının istendiği anlaşılmaktadır. Bu amaçla, komisyonların çalışmalarında batı ülkelerindeki hukuki gelişmeleri dikkate almaları ve uluslararası örf ve âdet kurallarından yararlanmaları tavsiye olunmuştur.⁷¹

Yeni komisyonun aile hukukuna ilişkin hazırladığı 142 maddelik yeni tasarıda Hukuk-ı Aile Kararnamesi'nde olduğu gibi sadece evlenme ve boşanma hükümleri düzenlenmiştir. Ancak tasarı Kararname'ye göre önemli değişiklikler de içermektedir. Öncelikle yeni tasarıda Hukuk-ı Aile Kararnamesi'ndeki Müslüman, Hristiyan ve Musevileri de barındıran eklektik yapı terk edilerek, her üç din mensubuna da eşit olarak uygulanacak tekli

⁶⁸ Bozkurt, s. 186.

⁶⁹ Ansay, s. 57-58.

⁷⁰ Cin, s. 307.

⁷¹ Özsunay, Yabancı Hukukun Benimsenmesi, s. 28.

bir yapıya dönülmüştür. Özellikle boşanma konusunda “talak” anlayışından vazgeçilerek Batı hukukundan kaynaklanan boşanma gerekçeleri genişletilmiştir. Ayrıca boşanmaların hâkim huzurunda gerçekleştirilmesi şart koşulmuş aksi halde boşamalar geçerli sayılmamıştır. Çok eşlilik ise hâkimin iznine bağlanacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.⁷²

1 Aralık 1924 tarihinde Adliye Encümeni’ne verilmiş olan tasarının İsviçre’den alınan Medeni Kanunun hazırlıkları tamamlandığı için görüşülmesine gerek kalmadığına karar verilmiştir. 1924 tasarısında 1923 tasarısı ve Hukuk-ı Aile Kararnamesi’ne nazaran Batı hukukundan önemli ölçüde faydalandığı halde, kanunların batıdan bir bütün halinde alınması fikrinin ağır basması, bu tasarının da rafa kaldırılmasında etkili olmuştur.⁷³

Dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, tadil komisyonlarının çalışmalarına son verdiğini, hukukta reform değil devrim yapılacağını, komisyon üyeleriyle yaptığı toplantıda şu cümlelerle açıklamıştır:

“Sayın arkadaşlar, Türk ihtilalinin kararı, Batı medeniyetini kayıtsız şartsız kendisine mâl etmek, benimsemektir. Bu o kadar kesin bir azme dayanmaktadır ki, önüne çıkacaklar demirle, ateşle yok edilmeye mahkûmdurlar. Bu prensip bakımından kanunlarımızı olduğu gibi Batıdan almak zorundayız... Keyif ve isteklerimize göre değil, milletimizin dileklerine göre iş başarmaya borçluyuz. Şimdiye kadar geçen hizmetlerinize teşekkür eder ve komisyonların vazifelerine son veririm.”⁷⁴

Böylece şer’i hukuk tamamen bırakılarak, resepsiyon yoluyla hukuk sisteminin değiştirilmesine ve İsviçre Medeni Kanunu’nun bazı değişikliklerle tümüyle benimsenmesine karar verilmiştir.⁷⁵

2.4.2. Türk Medeni Kanunu’nun Hazırlanması ve Kabulü

Avrupa ülkelerinden İsviçre’nin Medeni Kanunu’nun seçilmesinin nedenini dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt şöyle açıklamaktadır:

⁷² Aydın, s. 210.

⁷³ Ansay, s. 133.

⁷⁴ Bozkurt, s. 190.

⁷⁵ Bozkurt, s. 190.

“Şurası inkâr edilemez ki, Fransız Medeni Kanunu’nun, batı milletlerini medeni bir aile haline getirmekte büyük bir rolü oldu. Bu yönden en büyük rolü bu eser oynadı. Çünkü hemen bütün batı milletleri bunu kendilerine mal ettiler. Albert Sorel Avrupa ve Fransız İhtilali’nde der ki: “Şüphesiz ki medeni kanun Napoleon Savaşları’nın, fetihlerinin, hepsinin üstünde bir fetihtir. Fetihlerinden yalnız o kaldı ve o kalacaktır. Doğru. Fakat rolünü yapmış, bitirmiş ihtiyarlar gibi o da çağ yapmış, büyük, sayın bir ihtiyar. O kadar.” Alman Medeni Kanunu etrafında da hayli düşünüldü. Fakat bu kanundan Almanların bile sızlanmakta oldukları gözden kaçmadı. Bu kanun çok soyut ve karakteri bakımından çok filozofik idi. Pratik değildi. Almanlarca bile daha işlevsel hale konması düşünülüyordu. İsviçre Medeni Kanunu, dünya medeni kanunları içinde en iyisi, anlaşılması en kolayı, en demokrati ve en pratiği idi. Bütün bunlarla beraber medeni kanunların en yükseği olduğu da en büyük hukukçularca kabul edilmiştir. Betahsis demokrat olması bu kanunu bize pek yaraştırıyordu. Çünkü Türk milletinin ruhu demokrat olduğu gibi, son Türk ihtilalinin ana karakteri de bu idi. Bütün bunlardan dolayı İsviçre Medeni Kanunu diğerlerine üstün tutuldu ve alındı. Bununla Alman Medeni Kanunu da alınmış oluyordu. Çünkü İsviçre Medeni Kanunu, mana bakımından onun kopyası gibi bir şeydi.”⁷⁶

İsviçre Medeni Kanunu’nun bazı değişikliklerle fakat bir bütün olarak alınmasına karar verildikten sonra, 26 kişilik bir bilim kurulu oluşturulmuştur. İsviçre Medeni Kanunu’nun Fransızca metni bu kurul tarafından tercüme edilmiş ve bir Medeni Kanun tasarısı hazırlanmıştır. Hazırlanan Medeni Kanun tasarısı kısa bir gerekçe ile birlikte meclise sunulmuş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde ivedilikle görüşüldükten sonra 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilmiştir.⁷⁷

⁷⁶ Tekinay, s. 31-32.

⁷⁷ Oğuzman/Barlas, s. 26.

3. 1926 MEDENİ KANUN RESEPSİYONUNUN TOPLUMSAL ETKİLERİNİ GÖSTEREN BİR KAYNAK OLARAK MAHKEME KAYITLARI

3.1. GENEL OLARAK

19. yüzyıl başlarında kanunlaştırma hareketlerinin gelişmesi, hukukun istenen her kalıba dökülebileceği ve toplumun hayati meselelerinin sadece bu kalıpların iyi seçilmesi ile halledilebileceği hakkında hukuk felsefesi ve sosyolojisi açısından sakat bir düşünce yaratmıştır. Bu durum hukukun hayatla ve sosyal değişmelerle olan ilgisini zayıflatmaya başlatmıştır. Gerçekte ise, hukuk sosyal değişmelere bağlı olarak değişen ve gelişen bir müessesedir. Nitekim 19. yüzyıl sonlarına doğru hukuk hakkındaki içe kapanık, dar görüşün toplumsal meseleleri ortaya koymak ve halletmek konusunda ne kadar kısır kaldığı anlaşılmış ve hukukçular bu durum karşısında yeni çareler aramaya başlamışlardır. Bir kısım hukukçular tabii hukuka başvurarak Tabii Hukuk Rönesansı'nı hazırlamışlar, bir kısmı ise önceleri sosyal ilimler, son zamanlarda ise davranış ilimleri adını alan etnografya, antropoloji, ekonomi, kriminoloji, sosyoloji ve psikolojiye başvurmuşlardır.⁷⁸ Kuralcı ve içine kapanık eski hukuk anlayışına reaksiyonu ifade eden bu hareket, 18. yüzyıl rasyonalizminin ve 19. yüzyıl evrimci, faydacı, tarihçi vs. adlarını alan tek yönlü düşüncenin kural, prensip ve metotlarında beliren kalıplara karşı savaştan devrimci hukuk düşüncesini oluşturmuştur. Bu düşünceler ışığında 1930 yıllarına doğru Amerika'da "Hukuki Realizm" adını taşıyan bir düşünüş tarzı ortaya çıkmıştır. Realistler hukuk araştırmalarının adalet uygulamasına yararlı olması üzerinde durarak, hukuku yeni bir görüş açısından ele alıp özellikle yargısal faaliyetle ilgilenmişlerdir. Hukukî realizmde hukuk, artık belirli sınırlar içerisinde hakimlerin, resmi veya yarı resmi hukuk memurlarının icraatından, realizmin kendine has deyiimi ile, bunların, davranışlarından ibarettir.⁷⁹

Bu bağlamda aşağıda 1926 Türk Medeni Kanunu'nun İsviçre Medeni Kanunu'ndan resepsiyonunun toplumsal etkileri realistlerin ileri sürdüğü görüş açısından ele alınmaya çalışılmıştır. Ancak, Türk hukuk tarihi açısından köklü bir dönüşümü ifade eden 1926 Medeni Kanunu'nun kapsayıcı bir analizini yapma iddiası söz konusu değildir. Yalnızca

⁷⁸ Gürkan, Ülker, Hukuki Realizm Akımı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1967, s. 2.

⁷⁹ Türkbağ, Ahmet Ulvi, "Amerikan Hukuki Realizm Akımı", Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi, C.4, 1992, s. 37.

1930’lu yıllar Konya mahkeme kayıtlarından tespit edebildiğimiz kadarıyla, Medeni Kanun’un radikal bir biçimde değiştirme amacına yönelmiş olduğu aile hukuku alanında yerleşmiş dini ve geleneksel uygulamalar olan “imam nikahı”, “mehir” ve “poligami” konularında yeni yasanın mevcut hukuk kültürüyle diyalogu tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.2. “İMAM NİKAHI”

3.2.1. Genel Olarak

Kelime anlamı “birleştirme, bir araya getirme” olan ve İslam hukuk literatüründe evlenmeyi ifade eden teknik bir terim olarak kullanılan nikah, hukuken bu birleştirmeyi meşru kılan akit anlamına gelmektedir.⁸⁰

İslam’a göre nikah, tarafların veya vekillerinin evlenme isteklerini aynı anda beyan etmeleri ile oluşan bir akit olarak anlaşılmaktadır. Dolayısıyla nikahın geçerli olması için bir din adamının veya resmi bir memurun huzurunda yapılması gerekmemektedir.⁸¹ Ancak nikahın hiçbir dini veya resmi bir şahsın katılımı olmadan serbestçe yapılabilmesi özellikle ispat konusunda önemli zorluklar ve haksızlıklar ortaya çıkarmıştır.⁸² Bu sebeple, bu akdin yapılması sırasında ortaya çıkabilecek bir eksikliğin doğuracağı hukuki ve dini sonuçlar ve nikahın sosyal hayattaki önemi dolayısıyla erken dönemlerden itibaren ispat ve aleniyet kazandırma cihetiyle nikah akdinin, bir hukuk veya din adamı huzurunda gerçekleştirilmesi öngörülmüş ve şart koşulmuştur. Nitekim Selçuklu devrine ait vesikalarda rastlanılan kadıların nikah akdetme görevinin Osmanlı Devleti’nin ilk zamanlarından itibaren devam ettiği görülmektedir.⁸³

Ulaşım şartları nedeniyle mahkemeye gelemeyen kimselerin nikahları çoğunlukla o dönemlerde okuma yazması olan ve belki de o mahalde resmi sıfatı olan yegâne kişi olması hasebiyle bir din adamı tarafından kısılması yoluna gidilmiştir. Genellikle köy veya mahalle camiinin imamı olan din adamları, kadıdan her özel hal için ayrı bir izinname alarak

⁸⁰ Cin, s.39.

⁸¹ Aydın, Mehmet Akif, s. 51.

⁸² Cin, s. 137.

⁸³ Aydın, s. 60.

nikah akdini gerçekleştirmişlerdir.⁸⁴ Nikahtaki kadı izninden bahseden kaynaklar Osmanlı Devleti öncesine dayansa da⁸⁵ Ebussuud Efendi'nin fetvaları, cami imamlarının Osmanlı'da 16. yüzyılda evlenme işlemlerinde aktif bir rol oynadıklarını ortaya koymaktadır.⁸⁶ Osmanlı'da gelişen bu özel uygulamayla, nikah akdinde kadı tarafından atanmış ve genel yetkiye sahip bir noter⁸⁷ yerine, her özel durum için ayrı bir izinname alan ve kadının temsilci olarak ona tabi olan imam görevlendirilmiştir.⁸⁸ Ancak, kilisede icra edilen nikah akdindeki rahibin rolünden veya "evlenmenin kutsanması" kavramından farklı olarak imam, çoğunlukla köydeki tek okur-yazar kişi olarak nikah akdinin sadece kontrolünden sorumlu tutulmaktadır.⁸⁹

Çoğunluğu kadıların bulunmadığı köylerde yaşayan Osmanlı toplumunun, nikah için mahkemeye gitmek yerine mahkemeden alınan izinname ile nikahını kendi köy veya mahallesindeki imama kıydırmayı tercih ettiği görülmektedir. Nitekim Konya şer'iyye sicillerine dayanılarak yapılan tespite göre 18. yüzyılın ilk yarısında 51 yıllık bir dönemde sadece 21 adet nikah kaydı bulunmuştur.⁹⁰ Dolayısıyla incelenen dönemde Konya'da nikahların büyük bir çoğunluğunun mahkemeden alınan izin ile imamlar tarafından kıyılmış olduğu sonucu varılmaktadır.

Görüldüğü üzere imamın evlenme akdetme görevi Osmanlı'da nikahın ispat ve aleniyetini sağlamak adına idarî düşüncelerle kabul edilmiş olan bir vakıa olarak karşımıza çıkmaktadır. İmamın nikâhta hazır bulunması nikah akdine hiçbir dinî nitelik izafe etmediği halde, halk arasında bu usule tamamen dinî bir gözle bakılmakta ve taraflar imam önünde evlenme iradelerini beyan etmek ihtiyacını hissetmektedirler.⁹¹

⁸⁴ Aydın, s. 67.

⁸⁵ Jaeschke, Gotthard, "Türkiye'de İmam Nikahı", Sabri Şakir Ansay'ın Hatırasına Armağan, Ankara, 1964, s. 14.

⁸⁶ Güriz/ Benedict, s. 104.

⁸⁷ "Şeriat kuralları hakkındaki bilgiler genel olarak azaldıkça, tecrübeli bir bilirkişinin yardımına ihtiyaç da o nispette artmıştır. Böylece 14. asırda, kadının nezareti altında çalışan ve evlenme işleri ile meşguliyeti kendilerine meslek haline getiren noterlerin faaliyetleri gelişmiştir.", bkz. Jaeschke, "Türkiye'de İmam Nikahı", s. 12.

⁸⁸ Jaeschke, "Türkiye'de İmam Nikahı", s. 14.

⁸⁹ Jaeschke, "Türkiye'de İmam Nikahı", s. 17.

⁹⁰ Erten, Hayri, Konya Şer'iyye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s. 50.

⁹¹ Cin, s. 313.

3.2.2. Osmanlı Devleti'nin Evlenmeye Müdahalesi

19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı Devleti'nde kalabalıklaşan şehirler, evlenme ve boşanma sicillerinin daha düzenli tutulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 2 Eylül 1881 tarihli Sicill-i Nüfus Nizamnamesi ile bu konuda önemli bir adım atılmıştır. Velidedeoğlu'na göre “devletin evlenme işine ilk müdahalesi”⁹² olarak görünen nizamname ile o zamana kadarki olan uygulama daha kuvvetlendirilmiş ve evlenmelerin olduğu kadar boşanmaların da imamlar tarafından nüfus memurluklarına bildirilmesi zorunluluğu getirilmiştir.⁹³

1917 tarihli Hukuk-i Aile Kararnamesi ile evlenmelerin devlet kontrolünde yapılması usulü daha sıkı kurallara bağlanmıştır. Kararname ile nikahtan önce taraflar arasında bir evlenme engelinin bulunup bulunmadığının tespitine dair bir ilanın yapılması (m. 33) ve tarafların herhangi bir evlenme engeli yoksa, nikahın şahitler ile birlikte hâkim huzurunda yapılması (m. 37) esası benimsenmiştir.⁹⁴ Belirlenen şekil şartlarına uyulmaksızın yalnızca iki şahit huzurunda tarafların icap ve kabulü ile kısılan nikahlar geçerli kabul edilmektedir. Ancak bu şartları yerine getirmeden nikahı kıyan hâkim veya naibine ve nikahlanan taraflara, vekillerine, şahitlere bir aydan altı aya kadar cezai yaptırımlar getirilmiştir.⁹⁵ Evlenme akdinin şekli hususunda yapılan bu düzenlemede, evlenmenin özel bir sözleşmeden ziyade sosyal bir hadise olması ve evlenme akit şeklinin devlet tarafından belirlenmesi gerektiğine dair Fransız hukuk görüşünden etkilenilmiştir.⁹⁶

3.2.3. Medeni Kanun ve Resmi Nikah Uygulaması

Nihayet 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun'un 110. maddesi medeni nikahı evlilik için şart saymış, evlenmenin dini merasiminin evlendirme memurunca verilen evlenme kâğıdı ibraz edilmeden yapılamayacağını, ayrıca evlenmenin tamamlanmasının dini merasim yapılmasına bağlı olmadığını açıklamıştır.⁹⁷ Böylece, önceki uygulamada tarafların

⁹² Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, Aile Hukuku, Tan Matbaası, Ankara, 1956, s. 75.

⁹³ Aydın, s. 142.

⁹⁴ Aydın, s. 193.

⁹⁵ Kanun-i Ceza'nın 200. maddesinin 19 Rebiülahir 1332 tarihli zeyl-i sanisini muaddil kararnamenin 1. maddesinin 2. fıkrası, bkz. Düstur II, C. 9. s. 782.

⁹⁶ Jaeschke, Gotthard, “Türk Hukukunda Evlenme Aktinin Şekli”, Aile Yazıları/4, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 27.

⁹⁷ Güriz/ Benedict, s. 115.

evlenme isteklerinin karşılıklı beyanlarına ve dini törene dayanan bir akit olan ve mahkemeler veya kadının izniyle imamlar tarafından yapılan nikah sözleşmesinin şekli, Medeni Kanun ile detaylı olarak belirlenmiştir. Öyle ki evlenme törenin şekli (m.109), yeri ve aleniliği (m.108), evlenme akdinin nasıl tamamlandığı ve dini merasimin ne zaman yapılabileceği (m.110) kanunda açık bir şekilde düzenlenmiştir.⁹⁸ Ayrıca Türk Ceza Kanunu ile evlenme kâğıdı olmadan imam nikahı yapanlar ve bu nikaha katılanlar hakkında hapis cezası öngörülmüştür.⁹⁹

Osmanlı devletinin ilk zamanlarından itibaren şehirlerde dahi yerleşmiş olduğu tahmin edilen “imam nikahı” uygulamasından¹⁰⁰ medeni nikaha geçişin mümkün olduğunca sorunsuz olması için, Medeni Kanun’un kabulünden önce Adliye Vekâletinin yazışmalarında kanunun icrasında kimlerin ne görev ve yetkilere sahip olduğuna dair ön bilgilendirmeler yer almaktadır. Söz konusu tamime göre nikah akdi ile ilgili görev ve salahiyet belediye reisi ile hey’et-i ihtiyariyyeye ve muhtara verilmiş; bunun aksine imam ve sair ruhani reisler nikâh akdi icra ederlerse bunun ceza hukukunda düzenlenen bir cezai müeyyideye muhatap olmaları anlamına geleceği bildirilmektedir.¹⁰¹ Devrimci müdahale ile şekillenen hukuk eliyle toplumsal yapıyı değiştirmek için kullanılacak en işlevsel noktalardan biri olan evlilik iş ve işlemlerine dair bir tamimin geçilmiş olması kanun koyucunun bu konuya verdiği önemi göstermektedir.¹⁰²

⁹⁸ Engin, Zeynep Özlem Üskül, Hukuk Sosyolojisi Açısından Türkiye’de Evlenmenin Evrimi, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2008, s. 181-182.

⁹⁹ Güriz/ Benedict, s. 116.

¹⁰⁰ Jaeschke, “Türkiye’de İmam Nikahı”, s. 13.

¹⁰¹ Tamimler Mecmuası 1924-1927, İstanbul, Yeni Matbaa, 1928, s. 259;

Ceza İşleri Müdürlüğü, 12 Eylül 1926, 9433, Sene teselsül numarası: 161

“4 Teşrin-i evvel 926 tarihinde mevki-i mer’iyete girecek olan Kanun-i Medeni, evlenme hakkında vaz’ eylediği yeni esas ve şerâit meyanında evlenme merasimi ile akdin icrası ve bu hususta vesika i’tası selahiyetini belediye reisi ile hey’et-i ihtiyariye ve muhtarlara tevdi’ etmiş ve yeni ceza kanunu bu esaslara istinaden “237”inci maddesiyle evlenmeleri kanunen memnu’ olan kimselerin bilerek akitlerini icra eden belediye reisi veya vekilleri ile bunları tehhüle sevk eyleyen veli veya vasîleri ve kanunen akd-i nikahın icra olunduğu müsbet vesikaları görmeden nikahın dini merasimini icra eden imam ve sair ruhani reisler hakkında ahkam-ı cezaiye vaz’ eylemiştir.”

¹⁰² Ocakoğlu, Ömer Faruk, s. 284.

3.2.4. Konya Mahkeme Kayıtlarında “İmam Nikahı” ile İlgili Bulgular (1930-1938)

Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin arşivinden 1930-1938 yılları arasında aile ile ilgili 475 dava içerisinde tespit edebildiğimiz kadarıyla, Konya'da yalnızca imam nikahıyla yapılmış olan evliliklerin oranı %25,05 olarak gözlemlenmiştir.

Söz konusu dönemde Medeni Kanun'un kabulünden önce izinname olmaksızın imam nikahı ile evlenen tarafların Meriyet Kanunu'nun 9. Maddesi¹⁰³ uyarınca evliliklerinin ve boşanmalarının tescili için açtıkları dava sayısı 62 olarak tespit edilmiştir. Mahkemeye intikal eden davaların çoğunluğunun konusunu oluşturan bu tescil probleminde tarafların çoğunun köylerde yaşamakta olduğu anlaşılmaktadır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla evlenme ve boşanmanın tescili ile ilgili açılan 62 davanın 58'inde taraflar, Konya'ya bağlı köylerde yaşamaktadır. Bu durum köylerde yaşayan insanların önceki dönemde evliliklerinde mahalli imam nikahı ile yetinip devletle temas etmedikleri halde, Medeni Kanun'un kabulünden sonra nikahlarını resmileştirme yoluna gittiklerini göstermektedir. İncelenen davalarda tarafların eski kanun zamanındaki imam nikahlı evliliklerinden doğan çocuklarını nüfus siciline kaydettirebilme ihtiyacının, Medeni Kanun'un resmi nikah uygulamasının köylere kadar sirayet etmesini sağladığı görülmektedir.¹⁰⁴

Yeni kanun hükümlerine göre evlenme, devletin müdahalesini zorunlu kılan nevi şahsına münhasır bir sözleşme tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, bir erkekle bir kadının birlikte yaşamasının evlenme olarak kabulü için, tarafların kanunun belirlediği koşullara uygun olarak evlendirme memuru huzurunda iradelerini açıklamaları gerekmektedir. Fakat yüzyıllar boyunca uygulanmış evlenme geleneklerinden doğan bir müesseseyi bir kanun hükmü ile süratle ve radikal bir şekilde ortadan kaldırmak mümkün olmadığından, Medeni Kanun'a aykırı olarak, eski hukuk hükümlerine göre evlenmeler devam etmiştir. Medeni Kanun hükümlerine göre, evlendirme memuru huzurunda yapılmayan evlilikler yokluk müeyyidesine maruz kalmış ve sadece kanun dışı bir birleşme olarak kabul edil-

¹⁰³ Kanûn-ı Medenî'nin Süret-i Mer'iyet ve Şekl-i Tatbiki Hakkında Kanun." Resmî Ceride.Tarih: 19 Haziran 1926, Sayı: 402, Numara: 864, s.1547-1555. 7 Şubat 2018. Kanunun 9. Maddesi şöyledir: “*Kanunu Medenin mer'i olmağa başladığı tarihten evvel ki hadiselerin hukuki hükümleri mezkûr hadiseler, hangi Kanun mer'i iken vaki olmuş ise yine o kanuna tabi kalır.*”

¹⁰⁴ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 531, Karar No: 517, Karar Tarihi: 08.07.1930.

miştir. Kanun dışı birleşmelerden doğan çocuklar ise hukuken babasız yani nesebsiz sayılmıştır.¹⁰⁵ Nitekim 1930 yılına ait olan bir davada da “Ş, R ile 1920 senesinde nikahları akdolunarak karı koca olmuşlarsa da R'nin diğer bir karısı daha bulunmasından dolayı Ş ile R arasında geçimsizlik başlamıştır. Ş, R'nin kendisini bundan iki ay evvel evden kovmasına binaen R'den olan on aylık M isimli çocuğuyla beraber baba evine gitmek zorunda kalmıştır. Bunlara istinaden Ş, mahkemeden kendisi ve çocuğu için nafaka talep etmiştir. Mahkeme ise, 7 Şubat 1926 tarihinde R ile Ş'nin talaklarının sübutu kararı verilmesinden sonra Ş, R ile ikinci defa nikah yaptırdıklarını iddia etse de bu nikahın resmi evlenme memuru huzurunda yapılmaması sebebiyle kanunen muteber olmamasına ve R'nin evli olduğunun anlaşılması ve çocuğun babalığına hükmedilemeyeceğinin kanunu medeni ahkâmında bulunmasına binaen Ş'nin nafaka talebinin reddine karar vermiştir.”¹⁰⁶

Medenî Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra da bu tarz birleşmelerin devam etmesi ve hukuken nesepleri sahih olmayan çocukların sayısının gün geçtikçe artması tehlikesinin büyüklüğünü gören kanun koyucu Medeni Kanun'un kabulünden yedi sene sonra mevcut duruma bir çare olarak 26.10.1933 tarihinde 2330 sayılı bir kanun çıkarmıştır. “Af kanunu” adını alan bu kanunun 16. maddesi, “Kanunu medenînin meriyetinden bu kanunun neşri tarihine kadar evlendirme memuru huzurunda yapılmış akde müstenit olmayarak birleşip karı koca halinde yaşayanlardan çocuk olduğu taktirde bu yaşayış evlenme akdi sayılarak bu birleşmelerin evlenme sureti ile ve bunlardan doğan çocukların da nesebi sahih olarak kadın ve erkeğe izafesiyle tescili yapılır. Şu kadar ki erkek evli ise bu suretle vâki olan birleşmelerde bu hükümler câri olmaz. Ancak bu birleşmelerden hasıl olan çocuklar yukardaki hükme göre tescil olunur.” hükmünü koymuştur.¹⁰⁷ Bu kanun ile imam nikahıyla veya metres olarak¹⁰⁸ birlikte yaşayanların durumları çocukları olmak şartı ile resmi evlendirme memuru huzurunda medeni nikah ile yapılan evlenmeler ile aynı sayıl-

¹⁰⁵ Cin, s. 314.

¹⁰⁶ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1140, Karar No: 963, Karar Tarihi: 30.11.1930.

¹⁰⁷ Cin, s. 315.

¹⁰⁸ Velidedeoğlu, Aile Hukuku, s. 301.

miş ve bu birleşmelerden doğan çocukların da hukuken nesebi sahih çocuklar olarak kabulü öngörülmüştür.¹⁰⁹ Bu suretle, hukuk aracılığıyla toplumsal değişimde hukukun eski biçimi ile yeni şekli arasındaki derin çatlak gizleme girişimi olan¹¹⁰ af kanunları ile, Medeni Kanunun öngördüğü evliliğin şekli ve töreniyle ilgili esaslarında ilk gedik açılmıştır.¹¹¹

Nesepleri hukuken gayri sahih çocuk probleminin söz konusu dönemden başlayarak uzun yıllar Türkiye'nin sosyal bir gerçeği olarak sürdüğü görülmektedir. Zira yasal bakımdan "evlilik dışı"¹¹² sayılan ilişkiler sonucu artan çocukları nüfus kaydına alabilmek için mütemadiyen af kanunları çıkartılmaya devam edilmiştir. Bu kapsamda 1933-1991 yılları arasında toplam dokuz af kanunu çıkartılmıştır¹¹³. Hukuken nesebi gayri sahih çocuk meselesinin doksanlı yılların sonuna kadar süregelen bir problem olduğu, 1997 yılına ait bir

¹⁰⁹ "Orta çağ Avrupa hukuk telakkisine göre "hak ve şereften mahrum" sayılan "evlilik dışı" çocuklar, hiçbir aile ve sınıfa mensup kabul edilmemiştir. Reform hareketi pek tedrici bir surette bu husustaki telakkilerin değişmesine yol açmıştır. Bundan sonra "gayri meşru" çocuğa anasına karşı miras hakkı verilmiştir. Ayrıca anayı hamile bırakan şahıs da babalık davasıyla nafakaya mahkûm edilebilmiştir. Voltaire, Schiller ve Goethe gibi filozof ve şairler "evlilik harici" çocukların da "evlilik içi" çocuklarla müsavi haklara sahip olabilmeleri için mücadele etmişlerdir. Nihayet Avusturya'da imparator Jozef tarafından çıkarılan 1786 tarihli kanun ile "evlilik dışı" doğmuş olan çocuklarla "evlilik içi" doğmuş olan çocuklar hukuken eşit sayılmıştır. Ancak 1811 tarihli Avusturya Medeni Kanunu "evlilik dışı" çocukları tekrar "aile ve hısımlık" haklarından mahrum bırakmıştır. Keza Fransız ihtilali de "evlilik dışı" doğan çocukları "evlilik içi" çocuklarla hukuken bir tutmak istemiş fakat çok geçmeden burada da irtica hareketi baş göstermiştir. İsviçre Medeni Kanunu ise "babalık sistemine" tekrar geniş bir saha kazandırmıştır. Nitekim gerek tanıma ile gerekse evlenme vaadine dayanılarak verilen "babalık hükmü" çocuğa babanın isim ve tabiiyetini kazandırmıştır. Günümüzde ise Avrupa toplumlarının çoğu hukuken "evlilik dışı" çocukla, "evlilik içi" doğmuş çocuk arasındaki statü farkını hemen hemen ortadan kaldırmış bulunmaktadır.", bkz. Egger, August, Medeni Kanun Şerhi/ Aile Hukuku, Ankara Yeni Cezaevi Basımevi, Ankara, 1949, s.189-192.

¹¹⁰ Özcan, s. 222.

¹¹¹ Güriz/ Benedict, s. 139.

¹¹² "Özellikle gelişmiş batı toplumundaki "evlilik dışı" ilişkiler kavramı ile Türk toplumundaki "evlilik dışı" ilişkiler kavramı birbirlerinden farklılık arz etmektedir.", bkz. Ayiter, Nuşin, "Evlilik Dışı Birleşmelerden Doğan Çocuklar", Türkiye'de Ailenin Değişimi, Maya Yayıncılık, Ankara, 1984, s. 67; "İmam nikahı ile birleşme batı hukukundaki "concupinatus" denilen durumdan farklıdır. Zira Roma Hukuku'na göre nikahsız birliktelik olarak da ifade edilebilen, karı kocalık iradesi olmadan kadın ile erkeğin sürekli beraberliğini, evlilik dışı cinsel ilişkiden ziyade bir statüyü tarif eden "concupinatus" tan farklı olarak "imam nikahı" ile taraflar birleşme ve bağlanma kastıyla hareket etmektedirler.", bkz. İpek, Nurcan, "Concupinatus", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2008, s. 16.

¹¹³ "Bunlar sırasıyla 1933'de 2330 sayılı, 1934'de 2576 sayılı, 1945'de 4727 sayılı, 1950'de 5524 sayılı, 1956'da 6652 sayılı, 1965'de 554 sayılı, 1975'de 1826 sayılı, 1981'de 2526 sayılı ve son olarak 1991'de 3716 sayılı kanunlardır.", bkz. Akın, Levent, "Nesebin İdari Yola Düzeltilmesi", Ankara Barosu Dergisi, 1994, S. 2, s. 185.

Yargıtay kararından¹¹⁴ anlaşılmaktadır. Yargıtay’ın Batı hukukunda evlilik içi ve evlilik dışı çocuk ayırımın artık terk edilmiş olmasından dolayı benzer bir uygulamanın Türkiye’de de söz konusu olması gerektiğine ilişkin kararı oyçokluğuyla hükme bağlanmıştır.¹¹⁵

Toplumsal yapının en küçük birimi olarak kabul edilen aile, yasalarımızca devlet tarafından korunmaktadır. Ancak bu koruma, aileyi oluşturan bireylere aynı etkinlikte ulaşamamaktadır. Söz konusu “af kanunları” ile kanun koyucunun 19. yüzyılın aşırı ferdiyetçilik anlayışına¹¹⁶ karşı¹¹⁷, çocuğu korumayı amaçlayan sosyal ve hümanist anlayışı benimseydiği söylenebilmektedir.¹¹⁸

Mahkeme kayıtlarından edinilen bulgulara göre incelenen dönemde Konya’da, dini ve diğer sosyo-ekonomik nedenlerle varlığını koruyan imam nikahı uygulamasının, Medeni Kanunun monogami prensibini zedelediği¹¹⁹ ve hukuken nesebi gayrisahih çocuk sorununa sebebiyet verdiği¹²⁰ ileri sürülmüştür. Bu duruma rağmen kanun koyucu, çıkardığı

¹¹⁴ İçtihatları Birleştirme BGK 1996/1 E, 1997/1 K.

¹¹⁵ Ocakoğlu, s. 290.

¹¹⁶ “19. asır ferdiyetçiliği, ferdi soyutlamış ve onu toplum hayatının münasebetlerinden ayırmıştır. Fakat bu gelişme iç ve dış ekonomik ve ahlaki değerleri parçalamakta ve vazgeçilmesi mümkün olmayan münasebetleri inkâr etmektedir. Ferdiyetçi nizam, güçlüyü daha kuvvetli, zayıfı daha aciz hale getiren bir sistem haline gelmiştir. Ferdiyetçiliğin tesiri subjektif bir keyfîlik ve şahsi arzuya kayıtsızca bağlanma sonucuna ulaşmıştır. Ferdiyetçilikten ayrılış daha ziyade, sosyal bir şahsiyetçiliğin teşekkül etmesiyle mümkün olmaktadır. Bu, bir taraftan ferdin tanınması ve korunması, diğer taraftan da onun topluma rapt edilmesi demektir.”, bkz. Egger, August, Sosyal Medeni Hukuk veya Bugünkü Medeni Hukukta Cemiyet ve Fert, Ankara Hapisane Matbaası, Ankara, 1938, s. 12.

¹¹⁷ “Bilindiği gibi, ahlaki değer yargılarını salt cinsel yaşam alanına hapseden ve bu arada halef-mirasçı üretme amacı dışında her türlü ilişkiye kuşkuyla ve hor gözle bakan anlayışın temelinde, mülkiyet ve miras kurumlarıyla ilgili maddi gereksinimler ve çıkarlar yatar. Gerçekten evlilik dışı ilişkileri aşığılama ideoloji aslında erkeğin elinde toplanan maddi varlığın onun kendi öz çocuklarına aktarılabilmesi için, bunların dölünün önceden kesinlikle saptanmasını olanaklı kılan “tek kocalı” ataerkil aile düzeninin ve bu düzende kadının salt kocasına halef-mirasçı üretme işlevinin ideolojisidir. Aile tipleri ve mülkiyet ilişkileri arasındaki bu diyalektik, tarihsel araştırmaların ortaya çıkardığı gerçeklerle de doğrulanır.” bkz. Serozan, Rona, “Evlilik Dışı Birlikte Yaşam İlişkisi”, İstanbul Barosu Dergisi, S. 52, 1983, s. 7.

¹¹⁸ Güriz/ Benedict, s. 152.

¹¹⁹ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1140, Karar No: 963, Karar Tarihi: 30.11.1930.

¹²⁰ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1140, Karar No: 963, Karar Tarihi: 30.11.1930/ 1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 532, Karar No: 487, Karar Tarihi: 29.06.1937.

af kanunları ile Medeni Kanun'un toplumsal hedeflere yönelik "ilerici" vurgusundan vazgeçip, toplumda var olan düzeni devletin düzen kavramlaştırmasına uygun olarak daha rasyonel araçlarla sürdürmeye çalışmıştır.¹²¹

3.3. "MEHİR"

3.3.1. Genel Olarak

İbrani menşeli olan ve söz konusu kültürde kadının cinselliğinden istifadenin bedeli olarak anlaşılan¹²² "mehir", İslam hukukunda kocanın evlenme akdi anında veya devamı sırasında bazen de ölüm veya boşanma halinde karıya vermek zorunda olduğu belirli bir mal veya para gibi ticari değeri olan bir şey anlamına gelmektedir.¹²³ "Mehir" verilmesi, evlenme anında ödenen "mehr-i muaccel" ve boşanma veya ölüm halinde zevceye ödenmek üzere borçlanılan "meh-ri müeccel" olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.¹²⁴

İslam hukukunda "mehir", evlenmenin zorunlu bir sonucu olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla nikah anında mehir tespit edilmemiş olsa bile, evlenme geçerli olup, kadın mehre hak kazanmaktadır.¹²⁵ Evlenme akdi sırasında mehrin tespit edilmediği veya mehrin hiç ödenmeyeceğinin kararlaştırıldığı durumlarda, benzer sosyal şartlardaki kadınların aldıkları mehir dikkate alınarak sonradan takdir edilen mehre "mehr-i misil" denmektedir.¹²⁶ Mehr-i misilin tespit edilmesinde, kadının yaşı, zenginliği, güzelliği, dindarlığı ve bakire veya dul olması gibi faktörler belirleyici olmaktadır.¹²⁷

Evlenme ile koca tarafından evlenecek kadına veya onun ailesine belirli bir mal veya para verilmesi, İslam hukukundan önceki dönemlerde Babil'de, İspartalılarda Romalılarda ve

¹²¹ Özcan, s. 216.

¹²² "Hz. Musa zamanından beri devam eden ve sonunda Mişna'ya giren bir usule göre koca, evlilik esnasında yaptığı ödeme (mehr-i muaccel) yanında, ölüm veya boşanma halinde kadına ödenmek üzere karısına bir meblağ (mehr-i müeccel) borçlanır, ki buna "ketube" denir.", bkz. Kozak, İbrahim Erol, Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi, Palet Yayınları, Konya, 2015, s. 265.

¹²³ Cin, s. 210.

¹²⁴ Aydın, s. 89.

¹²⁵ Aydın, Mehmet Akif, Türk Hukuk Tarihi, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, s.283.

¹²⁶ Üçok, Coşkun/ Mumcu Ahmet/ Bozkurt, Gülnihal, Türk Hukuk Tarihi, Savaş Yayınevi, Ankara, 1996, s. 94.

¹²⁷ Cin, Halil/ Akyılmaz, Gül, Türk Hukuk Tarihi, Sayram Yayınları, Konya, 2009, s. 339.

Cermenlerde de var olduğu görülmektedir.¹²⁸ Kadim dönemlerde çoğu toplulukta evliliğin gerektirdiği statü değişimleri bir ritüel veya merasim ile ilan edilip genellikle evlilik esnasında yapılan ödeme ile de tasdik ve teyit edilmektedir¹²⁹.

Çeşitli evlilik ödemesi uygulamaları ve bunların sosyal anlam ve işlevleri antropologlar tarafından tartışılmaktadır. İslamiyet'ten önce Türkler arasında evlenen erkek veya onun akraba ya da velileri tarafından kadının ailesine verilen “kalın” dan farklı olarak “mehir”, kadının ailesinin değil doğrudan nikahlı kadının hakkıdır ve hukuken sadece kadın “mehir” de tasarruf yetkisine sahip sayılmaktadır.¹³⁰ Bazı bölgelerde kadının üreme kabiliyeti ve iş gücünün kocanın grubuna aktarılmasının bedeli sayılan¹³¹ ve evlenecek kızın babasına veya erkek akrabalarına verilen “başlık” ın ise “mehir” den mi yoksa İslam öncesi Orta Asya Türklerinin geleneği olan “kalın” dan mı doğduğu bilinmemektedir.¹³² Ancak başlık parasının kadının zürriyeti üzerindeki haklara karşılık bir ödeme olduğu ve “mehir” den farklı olarak kadının kısırlığının pek çok toplulukta başlık parasının iade edilmesine sebebiyet verdiği anlaşılmaktadır. Zira Sumatra ve Doğu Endonezya bölgelerindeki bazı topluluklarda, başlık parasının tümü ödenmiş ise doğan çocuklar babalarının grubuna ait olurlarken başlığın tamamı ödenmemiş ise çocuklar annelerinin akrabalarına ait olmaktadır.¹³³

Görüldüğü üzere İslam Hukuku, “kalın” ve “başlık” tan farklı olarak “mehir” konusunu kadın lehine düzenlemiş ve söz konusu para veya mal üzerinde evlenecek kızın ailesinin veya akrabalarının tasarrufunu engelleyecek hükümler getirmiştir.¹³⁴ Ancak toplum yapısının ve hukuki kurumların bu hükümlerin uygulanmasına ne kadar izin verdiği konusunun araştırılması gerekmektedir.¹³⁵

¹²⁸ Cin, s.210.

¹²⁹ Holy, Ladislav, Antropolojinin Akrabalık Yaklaşımları, Heretik Yayınları, Ankara, 2016, s. 185.

¹³⁰ Ortaylı, s. 97.

¹³¹ Holy, s. 186.

¹³² Güriz/ Benedict, s. 7.

¹³³ Holy, s. 186.

¹³⁴ “17. yüzyıla ait Konya şer’iyye sicilinde bulunan bir hükümde karısına verdiği mehri zorla elinden alan Hasan Çavuş’un mehri karısına iadesine hükmedilmiş ve iade gerçekleşinceye kadar karısına babasının evinde oturması için izin verilmiştir.”, bkz. Sak, İzzet-Solak, İbrahim, 38 Numaralı Konya Şeriye Sicili (1103-1104/1692-1693), Konya, 2014, s. 115.

¹³⁵ Ortaylı, s. 97.

3.3.2. Osmanlı'da "Mehir" Konusunda Getirilen Hukuki Sınırlamalar

"Mehir" ile ilgili kuralların kötüye kullanılmasıyla 19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı Devleti'nin bazı tedbirler almaya yöneldiği görülmektedir. Nitekim 1844 yılında yayımlanan bir ferman ile evlenme öncesi mal anlaşmalarının evlenmenin zorunlu bir şartı olmasının önüne geçilmek istenmiştir.¹³⁶ 7 Ekim 1874 tarihli bir diğer fermanla ise evlilikleri kolaylaştırmak ve bu alandaki israfın önüne geçmek için erkeğin ailesinin mali gücüne göre, "mehir" olarak istenebilecek ve verilebilecek miktar dört gruba ayrılmakta¹³⁷ ve böylece kadına ödenecek "mehir" sınırlandırılmış olmaktadır.¹³⁸ 19. Yüzyılda Osmanlı devletinin içerisinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartların, devleti evlenme öncesi mal anlaşmaları konusunda bazı önlemler almaya ittiği anlaşılrsa da, bu fermanların uygulama alanında ne kadar karşılık bulduğu hususunun tartışılması gerekmektedir.¹³⁹

1917 Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile de "mehir" ve "başlık" uygulamaları ile ilgili bazı düzenlemeler yapılmıştır. Kanunname ile mehrin çeşitleri ve mehrin hangi şartlar altında nasıl ödenmesi gerektiği ile ilgili hükümler düzenlenmiştir.¹⁴⁰ Mehir sözleşmelerinde kadını korumayı hedefleyen Kanunnamenin 89. maddesi ile mehrin evlenecek kadının malı olduğu ve kadının mehri cihaz (çeyiz) olarak kullanmaya zorlanamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca 90. madde ile evlenme geleneklerinde var olan ve evlenecek kızın ailesine veya akrabalarına verilen başlık yasaklanmıştır.¹⁴¹

Medeni Kanunun kabul edilmesinden önce aile hukukunu düzenleme yolunda 1924 yılında kurulan Ahkam-ı Şahsiyye ve Vacibat Komisyonları tarafından 142 madde olarak hazırlanan tasarı ile evlilik işleminin, şeri mahkemelerin kaldırılmasıyla artık dinsel özel-

¹³⁶ Turan, Şerafettin, "Tanzimat Devrinde Evlenme", İş ve Düşünce Dergisi, C. 22, No. 182, 1956, s.14-15.

¹³⁷ "Fermana göre birinci gruptakiler mehr-i muaccel olarak 1000 kuruşu, mehr-i müeccel olarak 10 adet mecdiye yüzlük altını, ikinci gruptakiler mehr-i muaccel olarak 500 kuruşu, mehr-i müeccel olarak 5 adet mecdiye yüzlük altını, üçüncü gruptakiler mehr-i muaccel olarak 100 kuruşu, mehr-i müeccel olarak 3 adet yüzlük mecdiye altını, dördüncü gruptakiler ise 30 kuruştan 100 kuruşa kadar mehr-i müeccel ve buna kıyasen münasip bir miktar da mehr-i muaccel vereceklerdir.", bkz. Aydın, s. 148.

¹³⁸ Aydın, Osmanlı Aile Hukuku, s. 148.

¹³⁹ Hatemi, Hüseyin, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1976, s. 272.

¹⁴⁰ Aydın, Osmanlı Aile Hukuku, s. 149.

¹⁴¹ Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi, Mehir Vakfı Yayınları, Konya, 2016, s. 41-42.

lik taşımayan yargı organlarınca denetlenen yasal bir sözleşme olduğu belirtilmiştir. Tasarının 69. maddesi ile mahkemelerin evlenme öncesi anlaşmalarda mehrin belirlenmemiş olmasına ilişkin husumetleri ele alamayacakları hüküm altına alınmıştır. Ayrıca 1924 tasarısı ile boşanmalarda kocanın kusurlu olması durumunda, kadının mehrin tamamı ile birlikte nafaka isteğinde de bulunabileceği düzenlenmiştir.¹⁴² Aile ile ilgili uyuşmazlıkları çözümlene yetkisini yargı organlarına veren ve kadının hukuki statüsünü sağlamlaştırmayı hedefleyen bu tasarı getirdiği yeniliklere rağmen şer’i hukukun etkisi altında bulunduğundan rafa kaldırılmıştır.¹⁴³

3.3.3. Medeni Kanun’un Kabulünden Sonra “Mehir” Uygulamaları

Nihayet 1926 yılında kabul edilen Türk Medeni Kanunu ile evlenme işinin geçerlilik ve sona erme bakımından tek bir ölçüye bağlı laik ve hukuki bir kurum seviyesine ulaştırılması amaçlanmıştır. Ancak Medeni Kanun hükümlerine göre hukuk dışı sayılan “mehir” ve “başlık” uygulaması kanuna rağmen devam etmiş ve bunlardan doğan uyuşmazlıkların yargı organlarınca çözümlenmesi gerekmiştir. Yeni Borçlar Kanunu ve 55 sayılı Düğünlerde Men’i İsrifat Kanunu¹⁴⁴ hükümlerine göre çözümlenmesi öngörülen mehir geleneği ile yargı organları arasında ilginç çatışmalar yaşanmıştır.¹⁴⁵

3.3.4. Konya Mahkeme Kayıtlarında “Mehir” ile İlgili Bulgular (1930-1938)

Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin arşivinden 1930-1938 yılları arasında boşanma ile ilgili 101 dava içerisinde “mehir” ile ilgili olan davaların sayıca oranı %14,85 olarak tespit edilmiştir. 18. Yüzyılın ilk yarısı Konya şer’iyye sicillerinde bu oran %15,95 olarak gözlemlenmiştir.¹⁴⁶ Mahkeme kayıtlarında “mehir”, ödeme şekillerine göre “mehr-i muaccel” ve “mehr-i müeaccel” tabirleriyle iki şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca “mehir” ile

¹⁴² Turan, s. 34.

¹⁴³ Güriz/ Benedict, s. 21.

¹⁴⁴ “Evlenme uygulamasına birtakım sınırlamalar getirmek ve aile hukuku sorunlarını çözebilmek amacıyla 1921 yılında Büyük Millet Meclisince kabul edilen 55 sayılı bu yasa, Cumhuriyet Halk Partisi’nin Anayasa Mahkemesi’ne yaptığı başvuru üzerine 1966 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.” Bkz. Güriz/ Benedict, s. 19.

¹⁴⁵ Güriz/ Benedict, s. 22.

¹⁴⁶ Aile ile ilgili olan 2.705 dava arasında mehirle alakalı olan davaların oranı, (454) %15,95’dir., bkz. Erten, s. 53.

ilgili davaların iki tanesinde eşler arasında mehre ilişkin noter senedi düzenlenmiş olmasına rastlanmaktadır.¹⁴⁷

Mahkeme kayıtlarından edinilen bulgulara göre incelenen dönemde Konya’da “mehir” ile ilgili uyuşmazlıklarını mahkemeye taşıyan şehirli kadınların sayısının köylü kadınların sayısından fazla olduğu tespit edilmiştir.¹⁴⁸ Bununla birlikte köylü kadınların mehr-i müeccel miktarının şehirli kadınların mehr-i müeccel miktarından daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.¹⁴⁹ “Mehir” ile ilgili uyuşmazlıklarını mahkemeye taşıyan şehirli kadınların sayısının köylü kadınların sayısından fazla olması, söz konusu dönemde Konya’da “mehir” uygulamasının şehirlerde köylere oranla daha fazla olduğunu söyleyebilmek için yeterli görünmemektedir. Ancak köylü kadınların “mehir” miktarının şehirli kadınların “mehir” miktarından fazla oranda olması, Konya’da köylerde mehrin şehre oranla daha fazla önemsendiği şeklinde yorumlanabilir.

İncelenen mahkeme kayıtlarında söz konusu dönemde Konya’da mehrin toplum tarafından algılanış biçimi ile ilgili bazı ipuçları bulunmaktadır. 1931 yılına ait bir davada, “*servet erbabı H ile kocası A, kadının evinde iç güveyi olmak üzere 50 sarı lira mehr-i müeccel ve o nispette mehr-i muaccel ile evlendikten ve bir arada birkaç sene yaşadıkdan sonra A’nın evini beş seneden beri terk etmiş olmasından dolayı, H mahkemeden mehr-i müeccel alacağına tahsilini ve A’nın eve geri dönmesi için ihtar talep etmiştir.*”¹⁵⁰ 1930 yılına ait iki ayrı boşanma davasında ise maddi durumlarının iyi olmadığı anlaşılan kadınların “mehir” haklarından vazgeçip sadece boşanma talep ettikleri görülmektedir.¹⁵¹ Davalar birlikte değerlendirildiğinde mehrin, 1930’lu yıllar Konya toplumu için boşanma veya kocanın ölümü durumunda kadına sağladığı maddi faydadan daha farklı bir anlam taşıdığı

¹⁴⁷ 1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 362, Karar No: 460, Karar Tarihi: 16.06.1937/ 1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 302, Karar No: 340, Karar Tarihi: 30.04.1937.

¹⁴⁸ “Mehir ile ilgili olarak incelenen 13 davanın 5’i köylü kadınlar tarafından, geriye kalan 8’i ise şehirli kadınlar tarafından mahkemeye intikal ettirilmiştir.”

¹⁴⁹ “Şehirli kadınların mehr miktarı ortalaması 83.4 Lira; köylü kadınların mehr miktarı ortalaması ise 925 Lira olarak tespit edilmiştir.”

¹⁵⁰ 1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 31, Karar No: 298, Karar Tarihi: 28.03.1931.

¹⁵¹ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 275, Karar No: 501, Karar Tarihi: 01.07.1930/ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 669, Karar No: 955, Karar Tarihi: 27.11.1930.

söylenilmektedir. Söz konusu dönemde mehrin kocanın haksız boşanmasına karşı kadına verilmiş bir silah¹⁵² veya imam nikahının tamamlanabilmesi için bir formalite olarak anlaşıldığı söylenebilmektedir.

Mehir ve başlık gibi uygulamaların devrimci bakış açısından hukuka aykırı sayıldığı Medeni Kanun'un kabulünden sonra Konya'da "mehir" ile ilgili davaların oranının, mehrin meşru olduğu eski hukuk döneminde Konya şer'iyeye sicillerinde tespit edilen "mehir" ile alakalı davaların oranına yakın olması, Konya toplumunun Medeni Kanun'un kabulünden sonra, geleneğe dayanan ve medeni hukukça tanınmayan "mehir" ile ilgili uyuşmazlıklarını mahkemeler dışındaki yollarla çözümlmek yerine laik mahkemelere götürdüğünü göstermektedir. Bu durumun sebebi olarak, çoğunluğunu şehirli kadınların oluşturduğu davacıların "mehir" talebinin mahkemeler tarafından karşılık bulmuş olması gösterilebilir. Zira incelenen kayıtlarda "mehir" talebiyle mahkemeye intikal eden 13 davanın 8'inde mehre hükmedilmiş, geriye kalan davalarda ise davacı kadının "mehir" hakkından kocası lehine vazgeçmiş olduğu tespit edilmiştir.

1930'lu yıllarda Konya mahkemelerinin, Kanunu Medeninın Sureti Meriyet ve Şekli Tatbiki Hakkındaki Kanunun birinci maddesi¹⁵³ uyarınca nikah akdinin Medeni Kanunun meriyetinden önce yapılması şartıyla, mehri koca aleyhine bir borç ve karı lehine bir alacak hakkı olarak kabul ettiği görülmektedir.¹⁵⁴ Medeni Kanunun yürürlüğe girmesinden önceki evlenmelerde, mehir borçlarının geçerli olup olmadığı konusunda Yargıtay'ın kararları arasında ise içtihat ihtilafı göze çarpmaktadır. Zira 1935 yılında verilen bir kararda¹⁵⁵, 1926'dan önce yapılmış evlenmelerde mehrin geçerli olduğunu ileri süren Yargıtay, 1959 yılındaki bir kararında¹⁵⁶ mehri Meriyet Kanununun 2. maddesi gereğince kamu

¹⁵² "Evlenme anında önemli bir mehir tesis ettiren kadın kocasının talâk yetkisine bir fren koymuş sayılır. Çünkü mehri müeccelin ekseriya evliliğin sona ermesi halinde ödenmesi kararlaştırılır. Önemli bir mehir ödeyecek koca, talâk yetkisini kullanmaya her zaman cesaret edemez.", bkz. Cin, s. 231.

¹⁵³ Kanûn-ı Medenî'nin Sûret-i Mer'iyet ve Şekl-i Tatbiki Hakkında Kanun." Resmî Ceride.Tarih: 19 Haziran 1926, Sayı: 402, Numara: 864, s.1547-1555. 7 Şubat 2018. Kanunun 9. maddesi şöyledir: "Kanunu Medeninın mer'i olmağa başladığı tarihten evvel ki hadiselerin hukuki hükümleri mezkûr hadiseler, hangi Kanun mer'i iken vaki olmuş ise yine o kanuna tabi kalır."

¹⁵⁴ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 549, Karar No: 152, Karar Tarihi: 08.02.1930.

¹⁵⁵ bkz. Temyiz Mahkemesi Yüksek 2. Hukuk Dairesinin 28 Nisan 1935 tarih 1166/1000 sayılı ilamı, Yargıtay Kararlar Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, s.200.

¹⁵⁶ bkz. Temyiz Mahkemesi Yüksek 2. Hukuk Dairesinin 2 Haziran 1959 tarih 2984/2385 sayılı ilamı, Yargıtay Kararlar Dergisi, Cilt 19, Sayı 4, s.124.

düzeni ve genel adaba aykırı bulmuş, aynı yıl verdiği bir başka kararda¹⁵⁷ ise 1935 tarihli içtihadın isabetli bulunduğuna ve mehrin Medeni Kanun tarafından yasaklanmamış bir hukuki ilişki olduğuna karar vermiştir.

Medeni Kanun boşanmada kadının kusursuzluğu halinde koca tarafından kadına tazminat ve nafaka verilmesini öngörmektedir. Ancak Medeni Kanun'a rağmen mahkemelerin boşanma ve miras davalarında "mehir" hükümlerinin uygulanmasına devam ettiği görülmektedir.¹⁵⁸ 1930'lu yıllarda Konya mahkemelerinde Meriyet Kanunu uyarınca hukuki zemine oturtulan "mehir", daha sonraki yıllarda Yargıtay tarafından geçerliliği yazılı olma koşuluna bağlı olan bir bağışlama vaadi sözleşmesi olarak kabul edilmiştir.¹⁵⁹ Bu durum mehrin, "poligami" ve "imam nikahı" uygulamaları gibi önceki dönemden kalmasına ve Medeni Kanun'un laiklik vurgusuna aykırılık teşkil etmesine rağmen, hukuki niteliği Medeni Kanun hükümlerine göre uyarlanarak günümüzde dahi varlığını devam ettirdiğini göstermektedir.

3.4. "POLİGAMİ"

3.4.1. Genel Olarak

Erkek veya kadının birden fazla eşe sahip olması anlamına gelen "poligami" bir erkeğin birden fazla kadınla evliliği(poligini) ve bir kadının birden fazla erkekle evliliği(poliandri) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.¹⁶⁰ Çok eşlilikte en çok rastlanılan evlenme türü çok kadınla evlilik(poligini) olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok kocalılık(poliandri) ise uygulama olarak istisnai bir evlenme biçimi olarak görünmektedir. Bu evlilik çeşidinin tipik biçiminin Tibet'in tarımın yapılmasının zor olduğu dağlık bölgelerinde görüldüğü belirtilmektedir.¹⁶¹ Arazinin yetersiz ve verimin düşük olduğu bu tür toplumlarda mülkün ve ailenin bölünmesini önlemek amacıyla "poliandri" uygulaması gelişmiştir. Zira bu tür evlenme biçiminin egemen olduğu toplumlarda kadın, aile mülkünün bölünmemesi için

¹⁵⁷ bkz. YIBHGK.; Esas No: 1959/14, Karar No: 1959/30, Karar Tarihi: 02.12.1959, Yargıtay Kararlar Dergisi, Cilt 19, Sayı 4, s.126.

¹⁵⁸ bkz. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, Esas No: 2016/10819, Karar No: 2019/4105, Karar Tarihi: 26.06.2019, Yargıtay Kararlar Dergisi, Cilt 45, Sayı 4, s.148.

¹⁵⁹ bkz. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, Esas No: 2016/10819, Karar No: 2019/4105, Karar Tarihi: 26.06.2019, Yargıtay Kararlar Dergisi, Cilt 45, Sayı 4, s.110.

¹⁶⁰ Aydın, Mustafa, Sistemik Aile Sosyolojisi, Çizgi Kitabevi, Konya, 2016, s. 107-108.

¹⁶¹ Aydın, Mustafa, s. 183.

bir ailedeki bütün erkek kardeşlerle evlenmekte ve çocuklarını en büyük erkek kardeş adına doğurmaktadır.¹⁶²

Poligini evlilik biçimi yalnızca belli toplumlara veya kültürlere has olmayıp, eski tarihlerden beri bütün toplumlarda var olan bir uygulamadır.¹⁶³ Nitekim Sümer’de, Babil’de, İbranilerde, Kadim Hint’te, Mısır’da ve Çin’de poligami uygulamalarına rastlanmaktadır. Evlenmede kural olarak ilk/tek eşin esas alındığı bu kadim toplumlarda, çoğunlukla ilk eşinden çocuğu olmayan erkeğin birden fazla kadınla evlenebilmesine imkân verildiği anlaşılmaktadır.¹⁶⁴ Kadim Çin’de evlenmede çocuğun olmaması durumunda, kadının kocasını ikinci bir eş almaya zorlayıp, bu ikinci kadından olan çocuğu kendi çocuğu olarak benimsediği görünmektedir.¹⁶⁵ Ayrıca Sümer’de kadının daimî malullüğü veya kısırlığı durumunda, erkek karısını terk etmemek ve bakımına devam etmek şartıyla bir “odalık” alabilmektedir.¹⁶⁶ Bu uygulamalara bakıldığında söz konusu topluluklarda ikinci eşin, ailenin devamlılığına veya ilk eşin bakımına yardımcı statüsünde algılandığı anlaşılmaktadır.

İslamiyet öncesi Türk ailesinde tek eşlilik esas olmakla birlikte birden fazla kadınla evliliğe de rastlanmaktadır.¹⁶⁷ Uygur hukuk belgelerinde ve Oğuzname’de poligini evlilik örnekleri bulunmaktadır.¹⁶⁸ Çok kadınla evliliklerde evlilik tarihi eski olan veya babasının soyu asil sayılan kadın, “baş kadın” olarak kabul edilirdi. “Kuma” adı verilen diğer kadınlar ise bir eş gibi değil, baş kadının kız kardeşi veya yakını gibi aileye katılırdı. Ayrıca kumaların çocukları babalarının mirasından pay alamazlardı.¹⁶⁹

İslamiyet’ten önce Arap toplumunda ise poliginin sınırsız bir şekilde uygulandığı kabul edilmektedir. Söz konusu dönemde erkek dilediği kadar kadınla aynı zamanda evlenebil-

¹⁶² Eserpek, Altan, “Türk Köyünde Poligam Evliliğe İlişkin Formel- Enformel Norm Çatışması”, Aile Yazıları/4, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 403.

¹⁶³ Erten, s. 56.

¹⁶⁴ Kozak, s. 41-505.

¹⁶⁵ Kozak, s. 505.

¹⁶⁶ Kozak, s. 42.

¹⁶⁷ Avcı, Mustafa, Türk Hukuk Tarihi Dersleri, Mimoza Yayınları, Konya, 2014, s. 26.

¹⁶⁸ Aydın, Türk Hukuk Tarihi, s. 17.

¹⁶⁹ Gökalp, Ziya, Türk Medeniyet Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1976, s. 143.

mektedir. Erkeği bu konuda sınırlayabilecek tek faktör, onun ekonomik gücü olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira poligini evlilik daha çok kabile şefleri için varit olup, halktan erkeklerin çoğunluğu ise tek kadın ile evlenebilmektedir.¹⁷⁰

Tarih içerisinde poligininin yayılmasında sosyal ve ekonomik sebepler rol oynamıştır. Eski medeniyetlerde, avcılık ve savaşlar sebebiyle erkeklerin ölüm oranı kadınlarınkinden daha fazla olmuştur. Böylece, kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olması, kadınları, bekarlık ve poligini arasında bir tercih yapmaya zorlamıştır.¹⁷¹ Ayrıca ilkel tarım toplumlarında, kadın ve çocukların, erkeğin serveti sayılmaları, kadınların ve çocukların tarlada ve hayvan bakımında erkeğe yardımcı olmaları poligininin önünü açmıştır.¹⁷² Bazı ilkel topluluklarda görülen, evli bir erkek öldüğünde erkek kardeşinin dul kalan eş ile evlenmesi(levirat) ve yeğenlerine babalık yapması adetinin de birden fazla kadınla evliliğe yol açtığı bilinmektedir.¹⁷³

Erkek ve kadın nüfusları birbirine yaklaştıkça evlenme kendiliğinden monogamik(tek eşli evlenme) şekle doğru gitmiştir.¹⁷⁴ Mülkiyet genişledikçe erkekler mallarını kendilerinden sonra gelenlere küçük parçalar halinde miras bırakmak istememeleri sebebiyle ailenin kadınlarını “esas zevce” ve “odalıklar” şeklinde ayırma tabi tutmuşlardır. Böylece yalnızca ilk eşten olan çocuklar mirastan pay alabilmişlerdir. Zamanla “esas zevce” tek eş olmuş ve Hristiyanlığın da etkisiyle Avrupa’da monogami, poligininin yerini almıştır.

Tarihsel açıdan bakıldığında, tekeşliliğin her zaman ve kadim toplumların hepsinde rastlanan bir evlilik biçimi olduğu ve tekeşli ailenin toplumun evrensel temelini oluşturduğu görüşü yanlıcıdır.¹⁷⁵ Nitekim tekeşli ailenin, medeniyetin başlangıç çağlarının bir kurumu olmayıp, ekonomik ve sosyal tekâmül sürecinin bir sonucu olduğu görülmektedir.¹⁷⁶

¹⁷⁰ Cin, s. 124.

¹⁷¹ Durant, Will, Medeniyetin Temelleri, Erguvan Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 74.

¹⁷² Russell, Bertrand, Evlilik ve Ahlak, Cem Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 80.

¹⁷³ Gökçe, Birsen, “Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım”, Aile Yazıları/4, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 391.

¹⁷⁴ Ülken, Hilmi Ziya, “Aile”, Aile Yazıları /1, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 31.

¹⁷⁵ Morgan, Henry, Eski Toplum, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 531.

¹⁷⁶ Durant, s. 75.

3.4.2. İslam'da Çok Evlilik (Teaddüd-i Zevcat)

İslâm prensip itibariyle tek kadınla evlenme usulünü önermekle beraber, eşler arasında adaleti gerçekleştirmek kaydıyla en çok dört kadınla evlenebilmeye de izin vermektedir.¹⁷⁷ Ancak eşler arasında söz konusu adaletin nasıl sağlanacağı tartışmalı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam hukukçularının çoğuna göre sadece maddi imkanlar açısından adalet sağlamak yeterli görülmemektedir.¹⁷⁸ Zira eşlerin hepsine her bakımdan adil muamele etmek gerekmektedir. Görüldüğü üzere İslam bir taraftan çok kadın ile evliliğe izin vermekte bir taraftan da onu gerçekleştirmesi zor bir şarta bağlamaktadır.¹⁷⁹

3.4.3. Osmanlı'da Çok Eşliliğin Sınırlandırılması

Yaygın kanaatin aksine Osmanlı toplumunda gerek arşiv kaynakları gerek seyahatnamelerden, birden fazla kadınla evliliğin kanuni olmasına rağmen pek rağbet gören bir müessese olmadığı anlaşılmaktadır. Osmanlı'nın klasik döneminde birden çok kadınla evlilik oranı %5-12 olarak tespit edilmiştir.¹⁸⁰ Bu oran 18. Yüzyılın ilk yarısında Konya şer'iyeye sicillerinde %12,4 olarak gözlemlenmiştir.¹⁸¹

Osmanlı toplumunda çok yaygın olmamakla beraber önünde kanuni bir engel olmayan poliginiye 1917 Hukuk-ı Aile Kararnamesi ile hukuki bir sınırlama getirilmiştir. Kararnamenin 38. maddesiyle kadının, "*kocasının başka bir kadınla evlenmemesi, evlenirse kendisinin veya ikinci kadının boş olması şartını*" koyabilmesi öngörülmüştür.¹⁸² Nikah esnasında, kadın tarafından ileri sürülebilen bu şart ile doğrudan önüne geçilmese bile çok eşliliğin sınırlandırılması yolunda önemli bir adım atılmıştır.¹⁸³ Ancak Osmanlı Devleti'nin 20. Yüzyılın başlarındaki sosyal, iktisadî, idarî ve kültürel ortamında bu hükümlerin gerçekten uygulanmasının mümkün olup olmadığı hususu da incelenmeye muhtaç

¹⁷⁷ Cin, s. 300.

¹⁷⁸ Cin/ Akyılmaz, s. 331.

¹⁷⁹ Cin, s. 125.

¹⁸⁰ Tabakoğlu, Ahmet, "Osmanlı Toplumunda Aile", Sosyokültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1992, s. 93.

¹⁸¹ Erten, s. 59.

¹⁸² Bozkurt, Gülnihal, s. 173.

¹⁸³ Acar, Halil İbrahim, "Poligami Konusunda Bazı Mülâhazalar", Ekev Akademi Dergisi, C.1, S.2, Ankara, 1998, s. 208.

bir konu olarak kalmaktadır.¹⁸⁴ Hukuk-i Aile Kararnamesi'nin yürürlükten kaldırılmasından sonra, aile hukuku alanında duyulan ihtiyaç üzerine hazırlanan 1923 tarihli aile hukuku kanunu layihasının gerekçesinde ise poligini ile alakalı olarak şu ifadeler yer almaktadır: “İslam şeriatında, esas itibariyle çok eşliliğin gerekli olmadığına, asıl olanın tek kadınla evlilik olduğuna, Nisa Süresi 3, 25, 129. ayetler delil gösterilebilir.”¹⁸⁵

1924 yılında kurulan Ahkam-ı Şahsiyye ve Vacibat Komisyonları tarafından 142 madde olarak hazırlanan tasarının 12. maddesiyle, “tek evliliğin asıl olduğu, ikinci bir kadın ile evlenmek isteyenlerin, zaruretini ve eşler arasında adalete ehliyetini ispat etmeleri halinde, çok evliliğin hâkimin izniyle olabileceği” teklifi getirilmiştir. Bu tasarının 83. maddesine göre de “erkek, kendisiyle ikinci zevce olarak nikahlanan karısının, kendinden önce bir nikahlısının varlığını bildiği ve ikinci eş olarak evliliğe açık bir şekilde razı olduğunu ispatlayamaz ve kadın da boşanma talebinde bulunursa, hâkim aralarını ayırır.” hükmü konulmuştur. Tasarının 84. maddesine göre ise, “bir kadınla nikahlı bulunan bir şahsın, 12. maddeye göre, ikinci bir zevce ile evlenmesi halinde ilk zevce mücerret bu sebeple, tefrik davası açabilir.” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, karının rıza ve izninin bulunması durumunda, kocanın birden fazla eşle evliliğine cevaz verilmiştir.¹⁸⁶Yapılan bu çalışmalar, Türk aile hukukunda poliginiden uzaklaşma ve monogamiyi esas kabul etme yaklaşımını açıkça göstermektedir.

3.4.4. Medeni Kanun ve Monogami (Tek Eşlilik) Prensibi

Nihayet 1926 yılında Türk Medeni Kanunu'nun kabulü ile evli olan kimsenin ikinci bir defa evlenmesine izin verilmemekte ve bu hal bir evlenme engeli sayılmaktadır. Gerçekten Kanunun 93. maddesindeki “tekrar evlenmek isteyen kimse, vefat veya boşanma ile yahut butlan hükmü ile evliliğinin zail olduğunu ispata mecburdur” hükmü ile Türk aile hukukuna monogami esası getirilmiştir.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Cin, s. 302.

¹⁸⁵ Ansay, Sabri Şakir, Medeni Kanunumuzun 25. Yıldönümü Münasebetiyle Eski Aile Hukukumuzda Bir Nazar, Ankara, 1952, s. 136.

¹⁸⁶ Ansay, s. 137.

¹⁸⁷ Akıntürk, Turgut, Aile Hukuku, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975, s. 68.

3.4.5. Konya Mahkeme Kayıtlarında “Poligami” ile İlgili Bulgular (1930-1938)

Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin arşivinden 1930-1938 yılları arasında aile ile ilgili 475 dava içerisinde tespit edebildiğimiz kadarıyla Konya'da, evli erkeklerin %96,23'ü tek kadınla evli, %3,77'si de iki kadınla evli olduğu gözlemlenmiştir. İncelenen dava karar dosyalarında ikiden fazla kadınla evlilik ile ilgili verilere rastlanmamıştır. Poligami ile ilgili Konya iline ait bu veriler sadece 1930'lu yıllar Konya adliye arşivlerinden edindiğimiz bilgilerle sınırlıdır. Dolayısıyla bu geçiş sürecinde çokeşliliğin Konya toplumunda ne oranda gerçekleştiğini tespit etmek için, farklı kaynaklar kullanılarak yapılacak derinlemesine tahlillere ihtiyaç vardır.

İncelenen 475 dava içerisinde poligami olgusuna rastlanan 13 davadan çıkarabildiğimiz sonuçlara göre 1930'larda Konya'da erkekleri çok eşliliğe yönlendiren sebepler, kadının malullüğü¹⁸⁸, çocuk sahibi olamama¹⁸⁹, savaş şartları¹⁹⁰ ve önceki hukukta çok eşliliğin meşruluğu¹⁹¹ olarak gösterilebilir. Ayrıca 1927 nüfus sayımı resmî sonuçlarına göre Konya'nın kadın-erkek ve köylü-kentli nüfus oranları¹⁹², 1930'larda Konya ailesinde sayısı az da olsa rastlanan poligini olgusunun sebeplerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte evlat edinmenin söz konusu dönemde Konya'da kurumlaşmamış olması, erkek evlada sahip olma isteğiyle ikinci bir kadınla evliliğin önünü açmış olduğundan da bahsedilebilmektedir. Zira incelenen mahkeme kayıtlarından yalnızca bir tanesinde evlat edinme vakıasına¹⁹³ rastlanmış olması, evlat edinme kurumun söz konusu dönemde Konya'da alışılmamış bir durum olduğunu göstermektedir.

Aynı şekilde 18. Yüzyılın ilk yarısı Konya şer'iyeye sicillerinde birden fazla kadınla evlenmede, erkeklerin mesleklerinin, sosyal statülerinin, çocuk sahibi olma isteklerinin ve soyun devamı için erkek çocuk sahibi olma arzularının etkin rol oynadığı görülmektedir.

¹⁸⁸ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 999, Karar No: 237, Karar Tarihi: 27.03.1930/ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1094, Karar No: 1070, Karar Tarihi: 23.12.1930.

¹⁸⁹ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 446, Karar No: 797, Karar Tarihi: 23.10.1930/ 1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 887, Karar No: 863, Karar Tarihi: 08.12.1937.

¹⁹⁰ 1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1043, Karar No: 133, Karar Tarihi: 12.02.1931.

¹⁹¹ 1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 887, Karar No: 863, Karar Tarihi: 08.12.1937.

¹⁹² “1927 nüfus sayımı resmî sonuçlarına göre Konya'da erkek nüfusu 238.350, kadın nüfusu 266.034, kent nüfusu 100.946, kırsal nüfus 403.179 olarak belirlenmiştir.”, bkz, Köse, Mustafa, 1927 Nüfus Sayımı ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2010, s.135-142.

¹⁹³ 1938 Yılı Karar Klasörü, Esas No:248, Karar No: 188, Karar Tarihi: 04.03.1938.

Dolayısıyla Osmanlı döneminden itibaren Konya’da erkeklerin birden fazla kadınla evlenmelerini sadece dini gerekçelerle açıklamak doğru görünmemektedir.¹⁹⁴

Bilindiği üzere Medeni Kanun’un kabulünden önce 1924 tasarısı ile kadının rıza ve muvafakat göstermesi durumunda, kocanın birden fazla eşle evliliğine cevaz verilmiştir.¹⁹⁵ Önceki hukuk normları çerçevesinde oluşmuş toplumsal pratiklerin etkilerinin devam ettiğini gösteren 1930 yılına ait bir davada, “*yirmi senedir malul bulunan karısı A’nın işbu maluliyetinden dolayı kendisinin başkası ile izdivacına rıza ve muvafakat göstermekte olduğundan H’nin ikinci bir kadın ile evlenmesine izin talep etmesine karşılık, hâkim Türk Kanunu Medenisi’ne göre taaddüd-i zevcatın yasak olmasına binaen davacı H’nin izin talebinin reddine karar vermiştir.*”¹⁹⁶ Söz konusu olayda, malul kadının, kocasının ikinci bir kadınla evlenmesine gösterdiği rıza ve muvafakatin gerçekten kendi hür iradesinden sadır olduğu kabul edildiğinde, bu örnekten 1930’larda Konya’da çok eşliliğin algılanış biçimi hakkında bazı ipuçları çıkarılabilmektedir. Zira benzer şekline Kadim Çin ve Sümer’de de rastlanan bu uygulamada¹⁹⁷, ikinci eş yalnızca erkeğin değil ailenin ortak çıkarına hizmet eden bir yardımcı statüsünde görülmektedir.

Şer’i hukuka göre meşru olan poligininin Medeni Kanun ile yasaklanmasıyla, 1926’dan önce birden fazla kadınla evlenilerek oluşturulmuş ailelerin miras, nafaka gibi konularda yaşayabilecekleri problemlerin çözümü için kanun koyucu, Medenî Kanun’un kabulünden sonra bir de bu kanunun uygulanışına ilişkin bir kanun¹⁹⁸ yürürlüğe koyup eski hukuk zamanında yapılan evliliklerin geçerliliğini kabul etmiştir. Böylelikle eskiden gelen çok eşli aile yapısına, yeni hukuka geçiş sürecinde kanunî bir zemin oluşturulmuştur. Yeni kanuna geçiş sürecinin bu düalist anlayışının yansıdığı 1931 yılına ait bir miras davasında, “*15 Kanunusani 1931 tarihinde vefat eden T’nin zevceleri Ü ve H hanımlarla,*

¹⁹⁴ Erten, s. 68.

¹⁹⁵ Aydın, Osmanlı Aile Hukuku, s. 210.

¹⁹⁶ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1094, Karar No: 1070, Karar Tarihi: 23.12.1930.

¹⁹⁷ Kozak, s. 42 ve 505.

¹⁹⁸ “Kanûn-ı Medenî’nin Sûret-i Mer’iyet ve Şekl-i Tatbiki Hakkında Kanun.” Resmî Ceride. Tarih: 19 Haziran 1926, Sayı: 402, Numara: 864, s.1547-1555. Web. 7 Şubat 2018. Kanunun 9. Maddesi şöyledir: “Gerek evlenmenin akdi ve zevâli ve gerek karı ve kocanın şahıslarına dair olan neticeleri yeni kanunun mer’iyeti tarihinden itibaren onun ahkâmına tâbidir. Yeni kanunun mer’iyetinden evvel eski kanuna tevfiқан akdedilmiş olan evlenmeler yeni kanun nazarında dahi sahih olduğu gibi yeni kanunun mer’iyetinden evvel eski kanuna tevfiқан sahih olarak zevâl bulmuş evlenmeler de yeni kanun nazarında zâildir.”

oğulları ve kızlarından başka varisi olmadığına anlaşılması üzerine verasetin zevceleri ve çocukları arasında sübutuna karar verilmiştir.”¹⁹⁹

Mahkemeye intikal eden davalarda, çok eşli ailelerde kadınların yaşadığı en önemli problem, iki kadınla evli bulunan kocanın karılarını aynı evde yaşamaya zorlaması olarak göze çarpmaktadır. 1930 yılına ait bir davada, “*S kocası Ö iki evli olduğundan mahkemeden Konya’da bir ev tedariki ile birlikte çocuğu ve kendisi için nafaka takdiri talebinde bulunmuş ve mahkeme Ö’nün bir karısı daha var ise de gözleri kör olduğundan ve S için köyde müstakil ev hazırlamasına rağmen S’nin gelmemekte bulunduğundan, ayrıca Ö’nün köyde hazırladığı müstakil evin ikamete elverişli olduğu bilkeşf anlaşılmasına binaen, S’nin köye giderek kocasının hukukuna riayet ve kanunun kendisine tahmil ettiği vazifeyi ifa etmesi gerektiğinden şahsına ait davanın reddine karar verilmiştir.”²⁰⁰ 1931 yılına ait olan bir başka davada ise “*H, İ ile istiklal harbi esnasında evlenmiş ve kocası İ kendisini memleketine getirmiş ise de İ’nin diğer bir karısı daha olup hep bir arada geçinme ihtimali kalmayarak son derece geçimsizlik ortaya çıkmış ve bu geçimsizliğe koca İ sebebiyet verdiği için H, mahkemeden ayrı bir hanede oturup kocası üzerine nafaka takdiri talep etmiş ise de mahkeme kadının ayrı evde oturması için kanuni sebebin mevcut olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.”²⁰¹ Verilen kararlar ışığında yeni kanuna geçiş döneminde Konya mahkemelerinin, belki henüz değişmemiş olan sosyal yapı ve koşulların etkisiyle hareket ettiği görülmektedir. Zira birden fazla kadınla aynı çatı altında oturma konusunda Yargıtay 1965 yılına ait bir kararında, “*iki kadınla evli bulunan bir kocanın tek tek halinde her kadın için ayrı ayrı ev tesis etmeye mecbur olduğu*” yolunda içtihatla bulunmuştur. Birlikte yaşama sorunu ile ilgili 1971 yılına ait bir başka Yargıtay kararı ise, “*Koca, karılarını birlikte oturmaya zorlayamaz. Bu durum Medeni Kanun’un temel felsefesi ve monogami prensibini zedeler. Bu nevi şahsına münhasır durum için işin özelliği gözetilerek bir çözüm yolu bulmak gerekir.*” şeklindedir.²⁰²**

Mahkeme kayıtlarından edinilen bulgulara göre incelenen dönemde Konya’da yukarıda tespit edebildiğimiz nedenlerden dolayı poligini olgusunun sosyal bir gerçeklik olarak

¹⁹⁹ 1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 259, Karar No: 207, Karar Tarihi: 09.03.1931.

²⁰⁰ 1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 999, Karar No: 237, Karar Tarihi: 27.03.1930.

²⁰¹ 1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1043, Karar No: 133, Karar Tarihi: 12.02.1931.

²⁰² Serozan, Rona, “Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Çökevlilik”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XLI, S. 3-4, İstanbul, 1976, s. 305-306.

varlığını koruduğu görölmektedir. Mahkemeye intikal eden uyuşmazlıklar ve bu uyuşmazlıkların yargı organlarınca nasıl çözüme bağlandığı incelendiğinde, poligini konusunda kanunun amacı ile toplumsal koşullar ve gelenekler arasındaki çelişki ortaya çıkmaktadır. Şüphesiz bu çelişkide, ailenin nitelik itibariyle toplumsal değişme karşısında kendi değerlerini güçlü bir şekilde koruyabilen ve hukuki değişime daha geç cevap verebilen bir kurum olması da rol oynamıştır.²⁰³

²⁰³ Güriz/ Benedict, s. XIII.

4. SONUÇ

1926 tarihli Türk Medeni Kanunu'nun gerekçesi Cumhuriyet dönemi kanun iktibasının temel özelliklerini anlamaya yardım edecek bazı noktalar hakkında bilgi vermektedir. Yasanın gerekçesinde dinin, dogmatik ilkelere dayandığı, hayatın ise hızlı bir şekilde değişmesi sebebiyle dine dayanan hukukun toplumun ihtiyaçlarına cevap veremeyeceği dolayısıyla da dine dayanan hukuk anlayışının çağın gerekleriyle ve Türk Medeni Kanunu'nun amaçlarıyla bağdaşamayacağı ifade edilmiştir. Nitekim Türk Medeni Kanunu, aile hukuku alanında medeni nikah, tek eşlilik(monogami), evlenme ile ilgili dini merasimin medeni nikahtan önce yapılamayacağı gibi ilkeleriyle toplumda yerleşmiş olan dini ve geleneksel uygulamayı radikal bir şekilde değiştirmek amacına yönelmiştir.

Bu bağlamda evlenme ile ilgili dini ve geleneksel uygulamalar olan “imam nikahı”, “mehir” ve “poligami” Medeni Kanun'un yöneldiği amaç ile çelişmektedir. İncelediğimiz mahkeme kararlarında, hukuk kuralının yöneldiği “rasyonel amaç”ın, 1930'lu yıllar Konya toplumu tarafından genel olarak anlaşılmadığı ve benimsenemediği göze çarpmaktadır. Zira bu tarz uygulamaların çeşitli sebeplerle söz konusu dönemde varlığını devam ettirdiği mahkemelere intikal eden yüzlerce davadan anlaşılmaktadır.

Nitekim o dönemde “imam nikahı” uygulamasını azaltmakta faydalı olabilecek yan kuruluşların ve idari organların oluşturulamaması ve medeni nikah uygulamasına karşı toplumun gösterdiği “direniş” sonucu ortaya çıkan “hukuken nesebi gayri sahih çocuk” problemi, kanun koyucuyu çıkardığı af kanunları ile yeni tedbirler almaya götürmüştür. Bu durum hukuk-toplum arasındaki karşılıklı etkileşimde değişimin tek taraflı olmadığını göstermektedir. Buna karşılık Medeni Kanun'un meriyetinden önce “imam nikahı” ile evlenmiş olan ve çoğunluğu köylerde yaşayan çiftlerin 1930'lu yıllarda evliliklerini tescil ettirme talebiyle Konya mahkemelerinde açtıkları dava sayısının fazla olması, söz konusu dönemde Medeni Kanun'un resmi nikah uygulamasının, bazı yasal güvencelerden mahrum kalmamak adına köylerde dahi yavaş yavaş tercih edilmeye başlandığını ortaya koy-

maktadır. Ancak bu durum Türk toplumunda “imam nikahı” uygulamasının terk edilmeye başlandığı anlamına gelmemektedir. Zira günümüzde dahi evli bireylerin büyük çoğunluğunun hem resmi hem de dini nikahlı oldukları bilinmektedir.²⁰⁴

1930’lu yıllarda Konya ailesinde birden fazla kadınla evlilik şekli olan “poligini” uygulamasına sayısı az da olsa rastlanmıştır. İncelenen davalarda söz konusu dönemde Konya’da erkeklerin ilk eşlerinin malullüğü veya çocuğu olmaması sebebiyle bu evlilik şekline başvurdukları tespit edilmiştir. Medeni Kanun’un kabulünden sonra birden fazla kadın ile evliliğe izin talebiyle açılan davalar Konya mahkemeleri tarafından taaddüd-i zevcatın yasak olmasına binaen reddedilmiştir. Ancak Medeni Kanun’un meriyetinden önce oluşturulmuş çok eşli ailelerde, özellikle kadınların aynı evde birlikte yaşama zorunluluğu problemi karşısında, söz konusu mahkemeler Medeni Kanun’un temel felsefesini ve “monogami” prensibini zedeleyecek şekilde kanunu yorumlamak durumunda kalmışlardır.

Söz konusu dönemde boşanma ile ilgili 101 dava içerisinden “mehir” ile ilgili olan davaların sayıca oranı %14,85 olarak tespit edilmiştir. İncelenen mahkeme kayıtlarında, Medeni Kanun’un boşanmada kadının kusursuzluğu halinde koca tarafından tazminat ve nafaka verilmesini öngörmesine rağmen, 1930’lu yıllarda davacıların “mehir” talebinin Konya mahkemelerinde karşılık bulmuş olduğu gözlemlenmiştir. Kadim dönemlerde farklı biçimlerine rastlanan evlilik öncesi mal anlaşmaları, binlerce yıllık tekâmül süreci içerisinde uygulanmaya devam edilmiş, hukuki niteliği Yargıtay tarafından geçerliliği yazılı olma koşuluna bağlı olan bir bağışlama vaadi sözleşmesine uyarlanarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.²⁰⁵

1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu’nun pek az değişiklikle tümüyle benimsenmesi yoluyla hazırlanan Türk Medeni Kanunu ile siyasi iktidar, yasalar yoluyla “Batı” medeniyetini topluma mal etmeyi amaçlamıştır. Ancak örnek alınmakta olan “Batı” medeniyetine benzemek amacıyla, o toplumdaki alınan özellikle aile kurumu ile ilgili bazı sistem

²⁰⁴ “Araştırmaya katılan bireylerde sadece resmi nikahla evlenenlerin oranı %9,7; sadece dini nikahla evlenenlerin oranı %3,7; hem resmi hem de dini nikahla evlenenlerin oranı ise %85,9 olarak tespit edilmiştir.” bkz. Aile Yapısı Araştırması/2006, Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07, İstanbul, 2014, s.37.

²⁰⁵bkz. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, Esas No: 2016/10819, Karar No: 2019/4105, Karar Tarihi: 26.06.2019.

veya müesseselerin alıcı kültürde karşılıkları bulunmayabilir veya şeklen benzerleri olmakla birlikte anlam veya işleyiş bakımından farklılıklar olabilir. Bu gibi durumlarda özellikle örnek alınan kültür alıcı toplum tarafından iyi tanınmıyorsa²⁰⁶, bu kültürün benimsenmesi hemen hemen imkânsız görülmektedir. Nitekim yabancı kültürden alınmak istenen sistem ve müesseselerin sadece alıcı toplum tarafından “anlaşılabilen” kısımları iktibas edilmektedir. Diğer kısımlar ise toplumda var olan gelenek ve eski düşüncelerin ışığında açıklanıp yorumlanmaktadır.²⁰⁷

Nitekim çalışma boyunca, siyasi iktidarın hukuk eliyle toplumsal yapıda birtakım radikal değişimleri tetiklediği ve fakat topluma tayin edilen bu istikametın bazı direnmelerle karşılaştığı hatta bir ölçüde toplumun kendi geleneklerini kanun koyucuya kabul ettirdiği görülmektedir. Zira sosyal mühendislik ile bağdaşmayan aile kurumu²⁰⁸, üst yapıda gerçekleştirilen “inkılaplar” ile toplumsal dinamiklerin oluşturduğu direnç arasında, kendine özgü ve nispeten daha yavaş bir akış içerisinde değişmektedir.

²⁰⁶ Andreas B. Schwarz’ın İsviçre Medeni Kanunu’nun Türkiye’de kabulü konusundaki şu sorusu aradaki kültür farkına işaret etmektedir: “*Hangi gelişme, Alp Dağları’nda yapılan bu hukukun Güney’in sıcak güneşi altında bir ülkede kabul edilmesine yol açmıştır?*”, bkz. Bozkurt, Gülnihal, s.1.

²⁰⁷ Turhan, Mümtaz, Kültür Değişmeleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969, s. 342.

²⁰⁸ Ortaylı, İlber, Osmanlı’yı Yeniden Keşfetmek, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s. 44.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Arşivi:

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1094, Karar No: 1070, Karar Tarihi: 23 Kanunuevvel 1930.

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1140, Karar No: 963, Karar Tarihi: 30 Teşrinisani 1930.

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 275, Karar No: 501, Karar Tarihi: 01.07.1930.

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 446, Karar No: 797, Karar Tarihi: 23 Teşrinievvvel 1930.

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 531, Karar No: 517, Karar Tarihi: 08.07.1930.

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 549, Karar No: 152, Karar Tarihi: 08.02.1930.

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 669, Karar No: 955, Karar Tarihi: 27 Teşrinisani 1930.

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 999, Karar No: 237, Karar Tarihi: 27.03.1930
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1043, Karar No: 133, Karar Tarihi: 12.02.1931.
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 259, Karar No: 207, Karar Tarihi: 09.03.1931.
1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 31, Karar No: 298, Karar Tarihi: 28.03.1931.
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 362, Karar No: 460, Karar Tarihi: 16.06.1937.
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 302, Karar No: 340, Karar Tarihi: 30.04.1937.
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 532, Karar No: 487, Karar Tarihi: 29.06.1937.
1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 887, Karar No: 863, Karar Tarihi: 08.12.1937.
1938 Yılı Karar Klasörü, Esas No:248, Karar No: 188, Karar Tarihi: 04.03.1938.

Kitap ve Makaleler

“Kanûn-ı Medenî'nin Sûret-i Mer'iyet ve Şekl-i Tatbiki Hakkında Kanun.” Resmî Ce-
ride. Tarih: 19 Haziran 1926, Sayı: 402, Numara: 864, s.1547-1555. 7 Şubat 2018.

ACAR, Halil İbrahim, “Poligami Konusunda Bazı Mülâhazalar”, Ekev Akademi Dergisi,
C.1, S.2, Ankara, 1998.

AİLE Yapısı Araştırması/2006, Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07, İstanbul, 2014.

AKIN, Levent, “Nesebin İdari Yola Düzeltilmesi”, Ankara Barosu Dergisi, 1994.

AKINTÜRK, Turgut, Aile Hukuku, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975.

ANSAY, Sabri Şakir, “Medeni Kanunumuzun 25. Yıldönümü Münasebetiyle Eski Aile
Hukukumuzda Bir Nazar”, Ankara, 1952.

ARAL, Vecdi, Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

AVCI, Mustafa, Türk Hukuk Tarihi Dersleri, Mimoza Yayınları, Konya, 2014.

AYDIN, Mehmet Akif, Osmanlı Aile Hukuku, Klasik Yayınları, İstanbul, 2018.

- AYDIN, Mehmet Akif, Türk Hukuk Tarihi, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.
- AYDIN, Mustafa, Sistematik Aile Sosyolojisi, Çizgi Kitabevi, Konya, 2016.
- AYİTER, Ferit, “Yabancı Kanunların Alınması ve Milli Hukuk”, Medeni Kanun’un XV. Yıldönümü, İstanbul, 1944.
- AYİTER, Nuşin, “Evlilik Dışı Birleşmelerden Doğan Çocuklar”, Türkiye’de Ailenin Değişimi, Maya Yayıncılık, Ankara, 1984.
- BİLGE, Necip, Hukuk Başlangıcı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997.
- BOZKURT, Gülnihal, Batı Hukukunun Türkiye’de Benimsenmesi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1996.
- BOZKURT, Mahmut Esat, “Türk Medeni Kanunu Nasıl Hazırlandı?”, Medeni Kanunun XV. Yıldönümü İçin, İstanbul, 1944.
- CANATAN, Kadir/ YILDIRIM, Ergün, Aile Sosyolojisi, Açılım Kitap, İstanbul, 2018.
- CİN, Halil, İslam ve Osmanlı Hukukunda Evlenme, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Konya, 1988.
- CİN, Halil/ AKYILMAZ, Gül, Türk Hukuk Tarihi, Sayram Yayınları, Konya, 2009.
- ÇEKER, Orhan, Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi, Mehir Vakfı Yayınları, Konya, 2016.
- DURANT, Will, Medeniyetin Temelleri, Erguvan Yayınevi, İstanbul, 2012.
- EGGER, August, Medeni Kanun Şerhi/ Aile Hukuku, Ankara Yeni Cezaevi Basımevi, Ankara, 1949.
- EGGER, August, Sosyal Medeni Hukuk veya Bugünkü Medeni Hukukta Cemiyet ve Fert, Ankara Hapisane Matbaası, Ankara, 1938.
- ENGİN, Zeynep Özlem Üskül, Hukuk Sosyolojisi Açısından Türkiye’de Evlenmenin Evrimi, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2008.
- ERTEN, Hayri, Konya Şer’iyye Sicilleri Işığında Ailenin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

- ESERPEK, Altan, “Türk Köyünde Poligam Evliliğe İlişkin Formel- Enformel Norm Çatışması”, Aile Yazıları/4, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.
- FINDIKOĞLU, Ziyaüddin Fahri, İçtimaiyat: Hukuk Sosyolojisi, c. III, İstanbul, 1958.
- FINDIKOĞLU, Ziyaüddin Fahri, “Aile Hukukumuzun Tedvini Meselesi”, Eb’l-ula Mardin’e Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1944.
- GAYRETLİ, Mehmet, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kanunlaştırma Çalışmaları, Nizamiye Akademi, İstanbul, 2015.
- GÖKALP, Ziya, Türk Medeniyet Tarihi, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1976.
- GÖKÇE, Birsen, “Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım”, Aile Yazıları/4, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.
- GÜRİZ, Adnan/ BENEDİCT, Peter, Türk Hukuku ve Toplumuna Üzerine İncelemeler, Türkiye Kalkınma Vakfı Yayınları, Ankara, 1974.
- GÜRKAN, Ülker, Hukuki Realizm Akımı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara, 1967.
- HATEMİ, Hüseyin, Hukuka ve Ahlakla Aykırılık Kavramı ve Sonuçları, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1976.
- HOLY, Ladislav, Antropolojinin Akrabalık Yaklaşımları, Heretik Yayınları, Ankara, 2016.
- JAESCHKE, Gotthard, “Türk Hukukunda Evlenme Aktinin Şekli”, Aile Yazıları/4, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.
- JAESCHKE, Gotthard, “Türkiye’de İmam Nikahı”, Sabri Şakir Ansay’ın Hatırasına Armağan, Ankara, 1964.
- İPEK, Nurcan, “Concubinitus”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, S.2, 2008.
- KOZAK, İbrahim Erol, Kadim Dönemler Genel Hukuk Tarihi, Palet Yayınları, Konya, 2015.

- KÖSE, Mustafa, 1927 Nüfus Sayımı ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2010.
- MORGAN, Henry, Eski Toplum, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2015.
- OCAKOĞLU, Ömer Faruk, Kodifikasyondan Resepsiyona: Aile Hukukundaki Değişmeler ve Toplumsal Etkileri, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2013.
- OĞUZMAN Kemal/ BARLAS, Nami, Medeni Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.
- ONAR, Sıddık Sami, “Osmanlı İmparatorluğunda İslam Hukukunun Bir Kısmının Codification’u, Mecelle”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XX, 1955.
- ORTAYLI, İlber, Osmanlı Toplumunda Aile, Timaş Yayınları, İstanbul, 2018.
- ORTAYLI, İlber, Osmanlı’yı Yeniden Keşfetmek, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006.
- ÖZCAN, Mehmet Tevfik, Hukuk Sosyolojisine Giriş, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- ÖZSUNAY, Ergun, Medeni Hukuka Giriş, Gürkay Matbaası, İstanbul, 1970.
- ÖZSUNAY, Ergun, Karşılaştırmalı Hukuka Giriş, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976.
- ÖZSUNAY, Ergun, “Yabancı Hukukun Benimsenmesi Yoluyla Bir Çağdaşlaşma Modeli: Kemalist Hukuk Devrimi Üzerine Gözlemler ve Değerlendirmeler”, İstanbul, 1983.
- RUSSELL, Bertrand, Evlilik ve Ahlak, Cem Yayınevi, İstanbul, 1999.
- SAK, İzzet/SOLAK, İbrahim, 38 Numaralı Konya Şeriye Sicili (1103-1104/1692-1693), Konya, 2014.
- SAYMEN, Ferit, Türk Medeni Hukuku C.I, Kenan Matbaası, İstanbul, 1948.
- SELÇUK, Sami, Özlenen Hukuk/ Yaşanan Hukuk, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002.
- SEROZAN, Rona, “Türk Medeni Kanunu Çerçevesinde Çokevlilik”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XLI, S. 3-4, İstanbul, 1976.

SEROZAN, Rona, “Evlilik Dışı Birlikte Yaşam İlişkisi”, İstanbul Barosu Dergisi, S. 52, 1983.

SCHWARZ, Andreas, Medeni Hukuka Giriş, Üniversite Kitabevi; İstanbul, 1942

TABAKOĞLU, Ahmet, “Osmanlı Toplumunda Aile”, Sosyokültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara, 1992.

Tamimler Mecmuası 1924-1927, İstanbul, Yeni Matbaa, 1928.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi, Medeni Hukuka Giriş Dersleri, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987.

TOLAN, Barlas, Geleneksel Aileden Çağdaş Aile Yapısına Doğru, Dünyada ve Türkiye’de Aile Yapısının Evrimi/ Aile Yazıları 2, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

TURAN, Şerafettin, “Tanzimat Devrinde Evlenme”, İş ve Düşünce Dergisi, C. 22, No. 182, 1956.

TURHAN, Mümtaz, Kültür Değişmeleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1969.

TÜRKBAĞ, Ahmet Ulvi, “Amerikan Hukuki Realizm Akımı”, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi, C.4, 1992.

ÜÇÖK, Coşkun/ MUMCU Ahmet/ BOZKURT, Gülnihal, Türk Hukuk Tarihi, Savaş Yayınevi, Ankara, 1996.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, Aile/ Aile Yazıları 1, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1990.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, “Kanunlaştırma Hareketleri ve Tazminat”, Tanzimat I, Maarif Matbaası, 1940.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, “Evlenme ve Boşanma Hukukumuzda Medeni ve Cezai Ne Gibi Tadilata İhtiyaç Vardır?” Türk Hukuk Kurumu Konferanslar Serisi, No:79, Ankara, 1944.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet, Aile Hukuku, Tan Matbaası, Ankara, 1956.

WEBER, Max, Hukuk Sosyolojisi, Yarın Yayınları, İstanbul, 2014.

YOUNG, Walter, “Eugene Huber ve İsviçre Medeni Kanununun Ruhu (1849- 1923)”,
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.6, S.1, 1949.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Serdar TUNÇ
Doğum Yeri – Tarihi : Samsun- 27.07.1990
E-Posta Adresi : avserdartunc@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2014, Selçuk Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Hukuk
Yüksek Lisans Öğrenimi : 2019, KTO Karatay Üniversitesi, Kamu Hukuku
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

İŞ DENEYİMİ

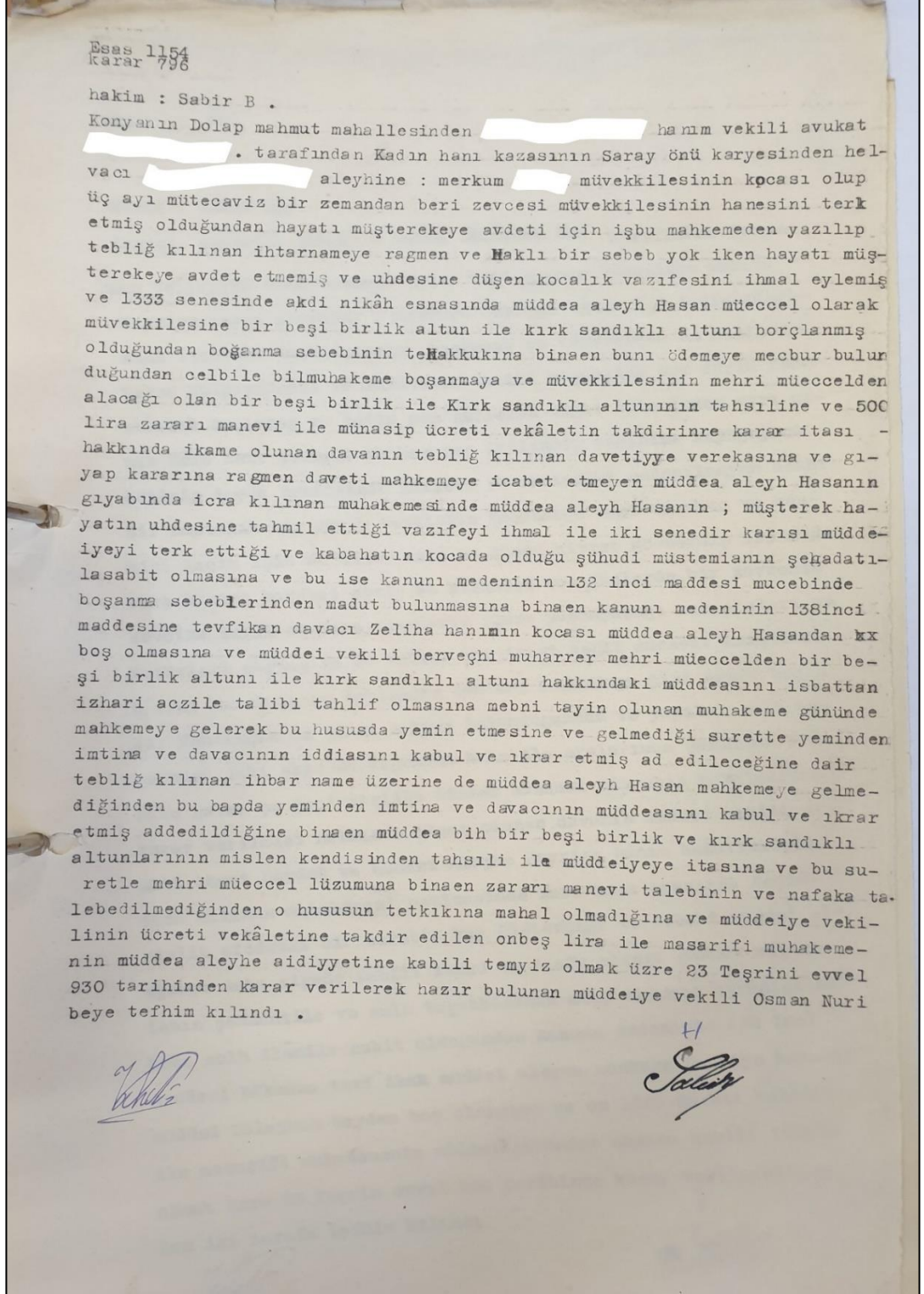
Stajlar :
Projeler :
Çalıştığı Kurumlar : 2016-2019, KTO Karatay Üniversitesi

Tarih: 19 Aralık 2019

EKLER

KONYA 1. ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ KARARLARI

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1154, Karar No: 796, Karar Tarihi: 23.10.1930.

Esas karar

I227 I78

Hâkimî sabir bey

Konyanın kızıl viran nahyesinin inlüce karyesinden [redacted]
[redacted] mütevaffâ hakkı zıvcısı [redacted] tarafın
dan mezkur karyeden müteveffayı merkum hakkı kızı [redacted] aleyhine
kendisi müddeâ aleyha atiyenin babası müteveffa hakkının karısı ol
up merkum hakkı ile kanun medeninin neşrinden mukaddem I327 senesi
nde evlendiği halde nüfusa nikah muamelesi icra edilmemiş olduğun
dan bilmuhakeme nikahlarının subutuna ve kızı 328 tevellütlü mezbu
re atiyeninde sicilli nüfusa kaydına karar itası hakkında ikame o
lunan davanın cari muhakemesi neticesinde : davacı [redacted] ile müteve
ffa hakkının 327 senesi eylül ayında akdi nikahları icra ve olveç
hile karı koca oldukları ve mezbure [redacted] firaşlarından hasıla bul
duğunu bişşahade sabit olduğundan olveçhile akdi nikahın subuti
le sicilli nüfusa tesciline ve mütebaki iddianın ruvuyeti salahiye
t harıcinde olduğundan ~~kak~~ reddine kabili temyiz olmak üzere I mart
931 tarihinde karar verilerek usulen kendilerine tefhim kılındı.

Tahki

Sabir

Karar Dosya
133 1304
1043

Hakim: Sabir bey
Konyada gilisirali [redacted] mediresesinde mukime bafir-
Aix madenli [redacted] hanım tarafından Konyanın çümra
Kazasının çukur kavak karyesinden [redacted] aleyhine
Kendisi müddei aleyh [redacted] ile istiklal harbi esnasında evlenmiş
Ve merhum kendisini memleketine ketirmiş isede diger bir ~~Karar~~
Karısı daha olup hep bir arada geçinmek ihtimali kalmayarak son
Derece geçimsizlik baş göstermiş ve sulh mahkemesine ikame eyled-
İgi sulh teşebbüsü davası akamete oğramış ve işbu geçimsizlikte
İse müddei aleyh merhum sebebiyet vermiş olduğundan merhum ile
Evlilik hayatında bulunduğu müddet için kendisine şehri yirmi
Lira nafaka taktiri hakkında ikame olunan davanın tarafeyin hu-
Zurıyla icra kılınan muhakemede müddeiyei mezbure esmayı muhake-
Mede boşanma davasından vaz keçmiş olduğunu ve sıhhati ve şühre-
Ti tehlikede olduğundan ayrıca oturup kocası üzerine nafaka tak-
Tirini talep eylemiş isede icra kılınan tahkikat neticesinde mez-
Burenin ayrıca oturması için kanuni sebep mevcut olmadığı ve ke-
Ndiside boşanma talep etmediği anlaşılmasına binaen davalı kaime-
Nin reddine ve mezbure [redacted] hanım için zevci merhum [redacted] ü-
Zerine ihtiyati tedabir cümlesinden olarak 16 Kânun evvel 930
Tarihinden itibaren taktir olunan şehri on lira nafakanın ref'i-
Ne ve masarifi muhakemenin müddeiye aidiyetine kabili temyiz ol-
Mak üzere 12 şubat 931 tarihinde karar verilerek usulen iki tara-
Fa tefhim kılındı.

Tahiri

Hakim
Sabir

Karar Dosya
298 31

Hakim: Sabir bey

Konyanın çarıklar karyesinden karadigillinin [redacted] zevcesi
[redacted] vekili avukat [redacted] tarafından mezkûr ka-
ryeden Karadigillinin [redacted] aleyhine: m-
üvekkilesi [redacted] a müddei aleyh [redacted] kanunu meden-
inin meriyetinden evvel müvekkilesinin hanesinde iş güveyi olmak
üzre 50 sarı lira mehri müccel ve o nisbette mehri muaccel te-
smiyesiyle akitleri icra edildikten sonra bir arada bir kaç sene
Hayatı müşterikede bulunduktan sonra zevci merkum [redacted] vazif-
esini ihmal ve müvekkilesinin hanesini beş senedenberi terk ede-
rek müvekkilesinâ borçlu olduğu 50 madeni sarı altını ve yine el-
den ödünç aldığı 10 sarı altın ve en âlasından dört puçuk kile
bugday bedelinden borcu olan 150 lira ve yine bir puçuk kile ar-
pa bedelinden 30 lirayı teslimden intina etmekte olduğundan 60
Sarı altının tutarı olan 540 lira ve bugday ve arpa bedeli 180
Liraki cem'an 720 lira evraki nakdiyenin tahsiline ve birliğe
Ait vazifesini ifa etmek üzere kendisine ihtarat icrasına ve mü-
vekkilesini yoksuzluğa düşürmüş olduğundan vazifesini ifa edin-
meye kadar iâşesine kafi mahiye on beş lira nafakanın tetbiri i-
htiyati olmak üzere taktirine ve masarifi muhakeme ile ücreti ve-
kâletin de uhdesine tahmiline karar itası hakkında ikame olunan
Davanın cari muhakemesi neticesinde mehir ve karz ve bugday ve
Arpa bedelinden talep olunan meblagın 240 liraya bali olmasına
Binaen bu kısım iddianın vazife noktasından reddine ve kanunu
Medeni ahkâmına tevfikân karının kocadan nafaka istemesi boşan-
ma veya ayrılma veya ayrıca oturma zımında ikame edilmesi meş-
rut ve ayrıca oturma ise hayatı, sıhhati ve ya şühreti tehlikede
bulunmasıyla mukayyet olup koca karısını ayali altına almağa ta-
lip oldukça karının nafaka talebine selâhiyeti olmamasına ve is-
tiktah haliçin celp edilen ehli vukufların beyanatından dahi da-
hi mezburenin kocasına itaat etmeyeceği ve mezbure erbabi servet
ten bulunduğu anlaşılmasına binaen kanuna uykun olmayan nafaka
Davasının dahi reddine ve masarifi muhakemenin müddeiye uhdesin-
de kalmasına kabili temyiz olmak üzere 28/3/931 tarihinde karar
Verilerek usulen tefhim kılındı.

Hakim

Sabir

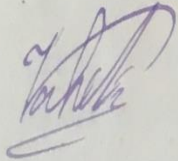
Vahide

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 1094, Karar No: 1070, Karar Tarihi:
23.12.1930.

Esas karar
I094 I070

Hâkim sabir bey

Silenin kerhana mahallesinden [redacted] tarafından mezkur mahallede
zavcesini [redacted] aleyhine : zavcesi mezbure [redacted] yirmi sene dizi müftü
ve alil olup zebce ~~en~~ elik yapacak bir halde olmadığı olbaddaki rapor
maailinden anlaşılacağından ve mezbure işbu maluliyetinden dolayı kendis
inin başkasıyla izdivacına riza ve muvafakat göstermekte olduğundan sici
lle ikinci bir zevce ile kendisinin evlenmesine izin ihdası hakkında ik
ame olunan davanın cari muhakemesi neticesinde müddei ahar zevce ile mü
te zevç olduğu istida münderecatından ve tasvir müddeasan anlaşılmasına
ve kanun medeni ahkamı mucibince teaddüt zevcat memnu bulunmasına ve ze
vcesi mezbureden boşanma hakkında talep mesbuk bulunmasına binaen müdde
inin izin hakkındaki talebinin reddine ve masarifi muhakemenin kendisine
aidiyetine 23 kanun evvel 930 tarihinde karar verilerek usulen tefhim
kılındı.

H
Sabir

Karar: 239

Esas: 264

Konya asliye hukuk mahkemesi

Hakim: Sabir erbil

Konyanın Kurbi cedit Mahallesi oturan [REDACTED] tarafından Ankarada ğazi ayıntap sokagında Hacı bayram mahallesi 7 - No evde Şofor Konyalı [REDACTED] aleyhine: Yirmi üç seneden beri kocası bulunan müddealeyh [REDACTED] vaktile üzerine bir daha evlenmiş ve altı seneden beri ikinci karısını alarak Ankaraya çekilmiş ve kendisi ile iki çocuğunu Konyada babası evinde bırakarak müşterek hayatın tahmil eylediği vazifeleri yapmamak maksadıyla terk ve ihmal eylemiş olduğundan bilmuhakeme bir ay içinde evine dönmesi luzumunun müddealeyhe ihtarına karar verilmesi hakkında ikame olunan davanın davacı vicahında ve tebliğ edilen davetname ve ğiyap kararına ragmen icabet etmeyen müddealeyhin ğiyabında icra kılınan muhakemesi neticesinde: müşterek hayatın tahmil eylediği vazifeleri yapmamak maksadıyla ve muhik bir sebep olmaksızın müddealeyh [REDACTED], karısı davacı [REDACTED] beş seneye yakın bir zemandan beri terk ve ihmal ederek diğer karısı [REDACTED] ile birlikte ankaraya gittiği ve karısı davacının nafakasına bakmamakta olduğu yeminle dinlenen şahitlerin şahadetleriyle sabit olmasına binaen kanunu medenin 132 inci maddesi mucibince işbu ilâmın tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde müşterek hayata dönmesi luzumunun müddealeyh [REDACTED] ihtarına ve davacı adli müzaherata nail olduğundan hukuk usulu muhakemeleri kanununun 47I inci maddesi hükmüne tevfikân 400 kuruş ilâm harcıla miktarı aşağıda yazılı muhakeme masrafının sureti mümtazede müddealeyhten tahsilile hazineye itasına kabili temyiz olmak üzere 25 Mart 1938 tarihinde karar verilerek usulen hazır bulunan davacıya tefhim kılındı.

Hakim IO27

S. K. K. K.

S. K. K. K.

1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 302, Karar No: 340, Karar Tarihi: 30.04.1937.

Karar: 340

Konya asliye hukuk mahkemesi

Esas: 302

Hakim: Sabir erbil

Konyanın ihsaniye mahallesinde mukim şimendüfer deposunda tesviyecisi al
[redacted] vekili avukat [redacted] tarafından Konyanın civar mah
llesinden nalbatiye [redacted] aleyhine: Müddeaaaleyha [redacted] müv
kkili evlenmek üzere mehrine mukabil konuşulan meblağ için müvekkili il
üçüncü şahıs [redacted] yekdiglerine mütedelsil kefil olmak üzere reşadiye
altun beşiberyerde bedeli olarak 6 Kânunu sani 936 tarihli ve 36.10 nu
maralı bir kıt'a Noter senedi vermişlersede mezbure nimet ahiren müvek
li [redacted] ile evlenmekten vaz geçerek nişanlarında bozulmuş ve arala
rında hiç bir rabıta kalmamış olduğundan bedelsiz olan mezkûr senedin
ibtalile borçtan kurtulmasına ve masarifi muhakeme ve avukatlık ücreti
nin müddeaaaleyha [redacted] tahmiline karar verilmesi hakkında ikame olunan
davanın davacı vekili mumaileyh [redacted] ve müddeaaaleyha [redacted] ve
vekili [redacted] izurlarıyla icra kılınan muhakemesi neticesinde: mü
ddeaaaleyha [redacted], Mezkûr Noter senedi münderecatı doğru olduğunu ve kar
şılıksız olmayıp mehir bedelinde neş'et etmediğini ve 8 adet beşibe
yerde davacıya ödünç olarak verildiğini ve filhakika davacı ile nişan
lanmış isede ahiren nişanın bozulduğunu ve davacı vekili dahi senette
yazılı olan borç mehir bedeli olup karşılıksız bulunduğunu şuhudu şah
siye ile isbat edeceğini söylemelerine ve senedin vasfını tebdil mahiye
tinde olan davacı vekilinin işbu def'inin şuhut ile isbatına cevazı ka
nuni olmadığından şahit istimal hakkındaki talebinin reddine karar veri
lmesi üzerine davacı vekili senet karşılıksız ol madığına ve bu suretle
kanunen müteber olmayan mehirden münbeis bulunmadığına dair talibi ta
hliif olmuş ve teklif edilen işbu yemini müddeaaaleyha kabul ve edadan ir
tina eylemiş olmasına binaen zikri geçen Noter senedinin ibtalile dava
cının borçtan kurtulmasına ve 800 kuruş ilâm harcıla müfredatı aşağıda
yazılı muhakeme masrafının ve davacı vekiline taktir olunan 15 lira avu
katlık ücretinin müddeaaaleyhaya aidiyetine kabili temyiz olmak üzere 30
san 937 tarihinde karar verilerek usulen emri tefhimi icra kılındı.

Hakim: 1027

A. Kuntay

Sabir

Karar: 188

Esas: 248

Hakim: Sabir erbil

Konya asliye hukuk mahkemesi

Konyanın hocacıhan Köyü Yokarı mahallesinden [redacted] ve karısı [redacted] ba arzual Mahkemeye muracıatla Kendilerinin yaşı kırktan fazla olduğu Gibi nesebi sahih Furuları dahi bulunmadığı cihetle Yirmi seneden beri Yanlarında terbiye ederek Büyüttükleri hocacıhan Aşağı Mahallesinden [redacted] Kanunu medeni mucibince kendilerine evlat edineceklerinden bahsile kanunen mukta- zı Muamelenin ifasını istemeleri Üzerine davacılar [redacted] ve karısı [redacted] ve evlatlığa alınacak olan [redacted] huzurlarila icra kılınan tahkikat neticesinde: Davacılardan [redacted] nın hocacıhan Köyü yokarı Mahallesinin 66 Numaralı evinde 303 Do- ğumula ve diger davacı hakkı karısı ve [redacted] dahi aynı hanede 304 Doğumula Mukayyet olup nesebi sahih furuları bulu- nmadığı ve evlatlığa alınmak istenen [redacted] adı geçen Köyün aşağı mahallesinde 30 numaralı hanede 327 Doğumula ka- yıtlı olduğu Dosyada mevcut Nüfus müdürlüğünden Çıkarılan resmi ka- yıt Münderecatından anlaşılmasına ve işbu evlat edinme hususuna me- zbur [redacted] Huzuru mahkemede riza ve muvafakatını beyan eylesine ve bu suretle evlat edinme hakkındaki şeraitin tehakkuk etmesine bi- naen kanunu medeninin 256 inci maddesi mucibince davacılar ile evlat edinmek istenen mezbur [redacted] arasında evlat edinmeye dair riza ve muvafakatlarının istimalla Noterlikce senedi resmisinin tanzim edi- lmesine müsaade itasına ve senedi resmisinin tanziminden sonra key- fiyetin Nüfus kütüğüne kaydına ve 400 kuruş ilâm harcıla miktarı aş- agıda yazılı muhakeme masrafının davacılara aidiyetine 4.3.938 ta- rihinde karar verilerek usulen tefhim kılındı.

Hakim: 1027

S. Erbil

Ab. Kızıly.

1938 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 109, Karar No: 455, Karar Tarihi: 01.07.1938.

Esas karar
109 455
318 Tevhit

Hakim : Sabirbey

konyanın gölhaçı mahallesinden [redacted] vekili -
Avukat ali haydar bey tarafından konyanın karahüyük mahallesinden
[redacted] nami diğeri [redacted] aleyhine : müdde aleyha me-
zbure müvekkili [redacted] bir kaç senelik karısı olup mezbure bundan
bir kaç mah mukaddem esnayı muhakemede hafi bir celsede ber tafsil
ve izah kılacağı vechile müvekkilinin müteveffa zevcesinden olan-
oğlu ile münasebatı kayri meşruâda bulunmasına mebni müvekkilinin
Hanesini terke mecbur olarak olvakıtdan beru ayrı yaşamakta bulun-
muş olduklarından ve sulh teşebbüsü dahi akim kaldığından bilmu -
hakeme mezburenin müvekkiliğden boş olmasına ve müvekkilinin za -
rarı maddisi olan (500)ve zararı manevisi olan Kezali; (500)ki ce-
man binliranın mezbureden tahsiline ve küçük çocuğunu mezbureden -
alınarak müvekkilinin velayetinâ tevdiine ve masarifi muhakeile üç-
reti vekaletin dahi mezbure uhdesinâ tahmiline karar verilmesi hak-
kinda ikame olunan dava ile mezbure tarafından mukame nafaka davası
bittevhit vekili muma ileyh [redacted], ve müdde aleyha mezbure
;huzurlarile icza kılınan muhakeme neticesinde : müdde aleyha mezbu-
renin müddeinin oğlu [redacted] ile münasebatı cinsiyyede bulunduğu -
İstima kılınan şahitlerin şahadatından Müstedel bulunmuş ve bu ise
Kânunu medeninin 129 Nici maddesi mucibince boşanma sebebihi teşkil
eylemiş olmasına binaen Kânunu mezkurun 138 Nici maddesine tevfiakan
Müdde aleyha mezburenin müddei eyyopdan boş olmasına ve müddeinin-
Fıraşından hasıl sağırin velayetinin babasında ibkası için sağır i-
çin enfa olduğu maalkasem istima edilmiş ehli vukof tarafından ifa-
de edildiginden sağırin velayetinin babasında ibkasına ve müddeinin
Maddi ve manevi tazminatına gelince müddeinin huzuru muhakemede be-
yanatına nazaran zevcesile oğlu [redacted] bir otada yatırmayı kabul -
Etmesine ve şahit [redacted] ve diğeri [redacted] ifadesinde de filişeni-
in mezkur otada vuku bulmuş olduğu anlaşılmasına ve bu suretle mü -
ddeinin hususu mezkur hakkında ağır bir kusuru görülmesine mebni b-
u babdeki tazminat talebinin ve mezbureninde nafaka iddiasının red.

Esas karar
33I 26I

Hâkim sabir bey
Kızıl viran nahyesinden balcı oğlularından [redacted] ve yine
mezkur ~~nahyedenin~~ apil oğlularından [redacted] waistida mahkeme
ye muraciatla : kendisi 330 doğumlu isede hanesinde 80 yaşını müte
caviz bir validesi mevcut olup hizmetini görecek ve yimeğini pişire
cek ve çamaşırını yıkayacak hiç bir kimsesi olmadığından dolayı va
ziyet hayatiyesi gayet perişan bir halde bulunduğundan ve [redacted]
[redacted] ilede iki senedir nişanlı olduklarından bahsile kanun medeni
nin maddei mahsusuna tevfikan bir birile evlenmelerine izin itasına
talep etmişler isede kanun medeninin 88 inci maddesi mücebince fevka
lade haller ve mühim sebebler olmadıkca evlenme için erkek 18 ve ka
dın 17 yaşını ikmal etmesi meşrut olup fevkalade haller ise nişanlı
sından gebe kalmak ve onunla bir arada bulunmak gibi sebepler oldu
u ve busebebler mevcut olmadığı tarafların beyanatından münfehim ol
makla beraber esasen mezbure 15 yaşını ikmal etmediği dahi nüfus cüz
danından anlaşılmasına binaen bubabdaki evlenme talebinin reddine v
e masarif muhakemenın kendilerine aidiyetine kabili temyiz olmak üz
re 22/3/93I tarihinde karar verilerek usulen kendilerine tefhim kalı
ndı.

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

1930 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 999, Karar No: 237, Karar Tarihi: 27.03.1930.

Konyanın sağır sakağı mahallesinden müteveffa [redacted] aleyhine
hüsnü tarafından konyanın yarma karyesinden [redacted] aleyhine
sevvel müddei aleyh [redacted] dokuz aydan beri tahsil edilmez bir keşissizliğe ba
şlayub nihayet kendisini konyaya kundererek dört yağıda bulunan bir nofer
oğlan çocucuğa eş vebillağ kalmış vevetmek ise kuyündeki karısıyla vakit keçi
mekde vekendisinin mali olan bir yan minderi vealti dane yda yaşadığı veiki
mindar veiki yorğan vebir bakır küğüm vebir lamba vebir nakış işlemeğe mahsan
kannak vebir büyük tahtadan mamul sandığı dahi zabt edüb vevetmekde bulunmuş
olduğundan celbile bilmuhakeme eşya mezkurenin istirdadile kendisine tesli
dine vekocası mezkur iki evli olduğundan konyada bir hane tedarikle birlikde
yağmalarına veçocucuğa kendisine nafaka takdirine karar verilmesi hakkında
ilme olunan davanın cari mahakemesinde müddeiye [redacted] bağıdet dava müd
deabih eşyayı kocası müddei aleyh [redacted] tamamen aldığundan eşya davasından
var keendiğini beyanla davasını nafakaya hasr eddiğini ahiren beyan eylediğine
ve müddei aleyh [redacted] dahi müddeiye ile altı sene evvel evlenmiş vebirde çocucu
meydane kelmış olduğunu vediker bir karısı daha vevsede közleri ama iddiğini
ve müddeiye için köyde müstakil hane hazırlanmış isede mezbure kelmekde bulu
duğunu vekelüb evliliğin kendisine tahsil eddiği vevsife riayet oylemesini
beyan vevaleb etmesine vev müddei aleyhin mezkur yarma köyünde müddeiye için
[redacted] tedarik eddiği hanenin ikamete elvirilmiş olduğu bilkeşif anlaşılmısına
[redacted] vev mezburenin köye kidererek kocasının hukukuna riayet vevkanunun kendisi
ne tahsil eddiği vevsafi hüsnü ifa oylemesi lazım keldiğinden şahsına ait da
vasının reddine vev mezbure köye kitmediği takdirde ancak çocuk için kendisi
nezdinde kaldığı müddetce babası müddei aleyh Üser üzerine mahiye beş lira
nafaka takdirine kebil temyiz olmak üzere 27 /3/1930 tarihinde karar verilerek
alel usul tarafeyne tefhim kilandı...

H
2/9
F. İ. İ.

Karar: 863

Esas: 887

Hakim: Sabir erbil

Konya asliye hukuk mahkemesi

Davacı: Konyanın şerefşirin mahallesinden [redacted], vekili
li avukat hilmi aksoy tarafından temsil edilmiştir.

Üzerine dava olunan: Aynı mahalleden arabacı halil karısı [redacted], vekili
Avukat Şükrü cansız oğlu tarafından temsil edilmiştir.

sureti dava: Karısı Müddeaaaleyha [redacted] türlü türlü bahanelerle hakaret ve
pek fena muamelelerde bulunduğu gibi daha evvel ve kanunu medeninin neş-
riinden mukaddem olzamanki cari ahkâma göre nikâhla aldığı ikinci bir Kadı-
ndan çocuk olmasını istirkap ederek Derin ve sönmek kınkançlık tesiri
altında akıl ve hayale gelmez cilkınlıklar göstermekte ve tehammul edi-
lmez şiddetli geçimsizlikler çıkarmakta olduğundan ve yapılan sulh teşe-
bbüsü aki kaldığından bilmuhakeme boşanmaya ve muhakeme masrafları vekâ-
let ücretinin uhdesine tahmiline karar verilmesi talebinden ibarettir.
Def ve Mukabil dava: Şiddetli geçimsizliğe davacı kocası [redacted] sebebiyet
verdiği cihetle Boşanma davasını ikameye davacının kanunen selâhiyeti ol-
madığından davasının reddile bilmuhakeme kendisi boşanma istediğinden bo-
şanmasına ve şahsi Münasebeti ağır surette haleldar olduğundan maddi zar-
rar ve ziyan mukabili Bin lira tazminatın ve zararı maddiye MukabilMahiye
yirmi lira nafakanın tahtı hükme alınması talebinden ibarettir.
icra kılınan muhakeme neticesinde: karı koca arasında şiddetli geçimsizlik
mevcut olduğu tarafların tesadukundan ve işbu şiddetli geçimsizliğin da-
ha ziyade müddeaaaleyha kabili isnat ve izafe bulunduğu dahi yeminle di-
nlenen şahitlerden Darıcı mahallesinden [redacted] ve şeyh alman
çavuş oğlu mahallesinden [redacted] 20 Numaralı Polis [redacted]
oğlu mahallesinden [redacted] ve [redacted] kanaat ve-
rici şahadetlerinden anlaşılmasına binaen müddeaaaleyhanın Mütakabilen ika-
edilen boşanma ve maddi ve manevi tazminat ve nafaka davalarının red ve
davacının davasının kabulile kanunu medeninin 134 inci maddesi mucibince
müddeaaaleyha [redacted] Davacıdan boş olmasına ve 142 inci madde mucibin-
ce kabahatli olan müddeaaaleyhanın bir sene müddetle yeniden evlenememe-
sine ve mahiyeti davayı tebdil menzilesinde görülen zati eşya ve mehir
hakkındaki talebin usulen ikame edilmek üzere halen tetkikine mahal olmadı-
ğına ve 400 kuruş ilâm harcıyla davacı vekiline taktir edilen on lira av-
ukatlık ücretinin ve miktarı aşağıda yazılı muhakeme masraflarının müdde-
aaaleyha aidiyetine kabili temyiz olmak üzere 8.12.937 tarihinde karar ve-
rilerek usulen emri tefhimi icra kılındı.

Hakim: 1027

Sabir

S. K. K.

1937 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 362, Karar No: 460, Karar Tarihi: 16.06.1937.

Karar: 460

Esas: 362

Hazır bulunduğu celsede inkârına mukarin isbattan izharı aciz ile talibi tahlif olduğundan müddeabih eşyadan gayri ez teslimat baki 211 lira 80 kuruş kıymetli 36 kalem eşya hakkında şekli zabıtnamede yazılı andı içmek için gönderilen ve kendisine tebliğ edilen yemin ihbarnamelerine rağmen mahkemeye gelmemiş olduğundan mukir addile 211 lira 80 kuruş kıymetli mezkûr 36 kalem eşyayı müddeabihanın Mevcut ise ayn ve müstahlek ise kıymetlerinin zamanen ve cihaz masraflarından bakiye borç hakkında ibraz edilen sanet altındaki imza ikrar edilerek vasfı mehirden münbe'is bulunduğu hakkındaki def'i inkâra mukarin usulen isbat edilmediğinden diğer kısım müddeabih 220 lirasında müddeaaaleyhten alınarak davacıya verilmesine ve 864 kuruş ilâm harcıla miktarı aşağıda yazılı mahakeme masraflarının ve davacı vekiline taktir olunan yirmi lira avukatlık ücretinin müddeaaaleyhte tahmiline 16.6.1937 tarihinde karar verilerek usulen tefhim kılındı.

Hakim: 1027

S. S. S.

Karar Dosya
517 531

Hakim: Yusuf ziya bey
Konyanın sırcalı mahallesinde mukim [redacted] aleyhine kanunu [redacted] tarafından Konya nufus müdürü [redacted] tarafından Medenin neğrinden yani bundan beş beş sene evvel tarabuzun Vilâyetinin kelkit kazasının torunek karyesi ahalisinden tüz- Cü oğlularından [redacted] 304 doğumlu [redacted] ile bila izinname İzdivaç edip merkumun sulbinden hasıl ve kendisinden mütevel- Lit dört yaşında [redacted] isminde birde evlâdları bulunduğundan b- İlmuhakeme merkum [redacted] ile nikâhlarının subutına ve çüçüğün Sicili nufusa kaydının icrasına karar verilmesi hakkında İka- Me olunan davanın tarafeyin huzurlarıyla icra kılınan muhake- Mesinde müddeiye [redacted] e hanımın merkum [redacted] ile bundan Beş sene evvel nikâhlarının icrasıyla karı koca oldukları ve Dört yaşında [redacted] isminde birde çüçükları meydana keldiği muh- Allefen istimağ kılınan şuhudun şehadetiyle sabit ve mer'iyet Kanununun 9 inci maddesi mucibince kanunu medenin mer'iyetden Evvel eski kanuna tevfikân akt edilmiş olan evlenmeler yani ka- Nun nazarında dahi sahîh ve muteber olduğundan olveçhile müdd- Eiyeye [redacted] hanımın merkum [redacted] ile bundan beş Sene mukaddem yani üç yüz kırk bir senesinden itibaren karı ko- Ca olduklarının subutına ve mahallesinden alacağı doğum ilmuh- Aberine tevfikân çüçüğün sicili nufusa kaydının icrasına kabili Temyiz olmak üzere 8 temmuz 930 tarihinde karar verilerek usulen Tarefeyine tefhim kılındı.

[Handwritten signature]

H
27/30
[Handwritten signature]

Karar : 963

Esas : 1140

Hakim Sabir bey

Konyanın kurbi cedit mahallesinde mukim Malkaralı [redacted] kızı [redacted] tarafından fakı dede mahallesinden hacı dede zade f [redacted] ve ticaret odası tahsildarı [redacted] i aleyhine : müddei aleyh [redacted] efendiile 339 sene-
sinde nikâhları akdelunarak karı koca olmuşlar iken mumaileyhin dige-
r bir karısı daha bulunmasından ve kendisinin emri idaredede-
ki ihmal ve lâkaydisi yüzünden aralarında imtizaçsızlık baş göster-
rek mumaileyh kendisini bundan iki ay evvel hanesinden kuğmasına
mehni mumaileyhin firaşından hasil on aylık [redacted] atlı çocuğ-
yla birlikte babası evine ilticaya mecbur kalmış ve mumaileyh halâ
akdi nikâhı mufus sicilâne kaydettirmemiş ve ettirdim diye kendisi-
ni aldatmış olduğundan ve nikâhı inkâr ederse şuhet ile isbat edece-
ğinden mumaileyhin celbiyle bilmuhakeme kendisiyle çocuğuna mikdarı
kâfi nafaka takdiri hakkında ikame olunan davanın tarafeyin huzuru-
yla icra kılınan muhakemesi neticesinde : müddeiyei mezburenin bir
mart 927 tarihli kararda yazıldığı üzere 7 şubat 926 tarihinde talâ-
kı selâse ile müddei aleyhten ~~müteallika~~ mutlaka olduğu sabit bulun-
masına ve telâkın subutuna dair verilen mezkûr karardan sonra ikinci
bir kerre akdi nikâhın icra kılındığı müddeiye tarafından dermeyan
ediliyorsa da nikâhı mezkûr evlenme memuru huzurunda yapılmadığı mu-
karrunbih olması cihetiyle kanunen muteber olmamasına ve müddei al-
eyhin evli olduğu tesaduku tarafayinden anlaşılmasına ve sağır için
müddei aleyhin babalığına hükmedilemeyeceği dahi kanunu medeni ahkâ-
mından bulunmasına binaen müddeiyenin nafaka ve subutu nikâh hakkın-
daki talebinin reddine ve masarifi muhakemenin kendisine aidiyetine
kabili temyiz olmak üzere 30 teşrini sani 930 tarihinde kara verile-
rek usulen iki tarafa tefhim kılındı .

Hakim

Sabir

Karar: 487

Konya asliye hukuk mahkemesi

Esas: 532

Hakim: Sabir erbil

Konyada türbe hamamı civarında karaslanlı [redacted] c hanesinde mukim [redacted] tarafından Konyanın aksinne mahallesinde mukim Muhasebei hususiye memurlarından [redacted] aleyhine: Müddeaaaleyh ile alenen düğün yapmak suretile iki sene evvel evlendikleri ve firaşlarından birde çocuk meydana geldiği cihetle çocuğun nesebinin babası müddeaaaleyhten sübutuna ve çocuk için miktarı kafi nafaka taktirine karar verilmesi hakkında ikame olunan davanın taraflar huzurila icra kılınan muhakemesi neticesinde: davacı [redacted] ile 9 mayıs 933 tarihinde ve müddeaaaleyh [redacted] dahi 339 tarihinde [redacted] namın birisile evlendikleri ve gebelik zamanında davacının ve cinsi münasebat tarihinde müddeaaaleyhin evli buldukları nüfus müdürlüğünden ve mahkeme kaleminde gelen istilâm cevablarıyla tarafların tesadükünden anlaşılmasına ve kanunu medeninin 303 inci maddesi mucibince ana gebe kaldığı zaman evli idise, babalık davası ancak çocuğun nesebi sahih olmadığına hükmedildikten sonra ikame edilebileceğine göre çocuk için müddeaaaleyh üzerine nafaka taktiri talebi halen varit olmadığı gibi müddeaaaleyhin cinsi münasebet zamanında evli olduğundan naşi adı geçen kanununun 310 inci maddesi hükmüne tevfi kan babalığınada hükmedilemeyeceğine binaen davanın reddine ve 400 kuruş ilâm harcıla miktarı aşağıda yazılı muhakeme masrafinin davacı uhdesinde bırakılmasına kabili temyiz olmak üzere 29 haziran 937 tarihinde karar verilerek usulen emri tefhimi icra kılındı.

Hakim: 1027

S. Kaly

S. Erbil

1931 Yılı Karar Klasörü, Esas No: 259, Karar No: 207, Karar Tarihi: 09.03.1931.

Esas karar

259 207

Hâkim : sabir bey

Konyanın dedem oğlu mahallesinden olup 15 kanun sani 931 tarihinde vefat eden [redacted] veraseti zevceleri [redacted] ve [redacted] hanımlarla oğluları [redacted] ve [redacted] ve kızları [redacted] ve [redacted] ve [redacted] ve kendisinden evvel vefat eden kızı [redacted] kızı [redacted] [redacted] munhasır olup bunlardan başka varsisi olmadığını vereseden oğlu merhum [redacted] Konya asliye hukuk mahkemesinde iddia ve tekrir va şakhi lerinin istimaile berveçhi muharrer inhisar verasetin subutuna karar verilmesini talep etmesi üzerine veraset mezkurenin minvali meşruh üzere olduğu muhallefen istima kılınan [redacted] ve [redacted] [redacted] şahadetleri ve ibraz olunan mahalle ilmi haberi mündereca tı ile tahakkuk etmiş ve kanun medenin 439 ve 444 inci maddeleri mu cebince meselei mirasiye milkiyet itibarile elli altı sehinden olup bundan yedişerden ceman 14 sehmi zevceleri [redacted] ve [redacted] mlara ve altışar sehinden ceman 42 sehmi evlatları mezburun [redacted] ve [redacted] ve [redacted] ve [redacted] ve [redacted] ve [redacted] ve kızının kızı [redacted] e isabeti iktiza eylemiş olmağla olveçhile inhisar verasetim mezkurenin subutuna ve hilafı sabit oluncaya muteber ve mamulün bih olmak üzere b kıt'a veraset senedinin itasına 9/3/931 tarihinde karar verilerek usu len müstedi ibrahime tefhim kılındı;

Vahidi

Sabir